

## DON JUAN

přeložil Jaroslav Konečný (poprvé publikováno 1978)

### OSOBY

DON JUAN, syn Dona Luise  
SGANAREL, sluha Dona Juana  
ELVÍRA, žena Dona Juana  
GUSMAN, Elvířin štolba  
DON CARLOS  
DON ALONZO, Elvířini bratři  
DON LUIS, otec Dona Juana  
KLÁRA  
MARKÉTA, venkovanky  
FILIP, venkovan  
KOMTUROVA SOCHA  
HYACINT  
DROBET, lokajové Dona Juana  
PAN NEDEĚLA, obchodník  
HALUZ, hrdlořez  
CHUDÁK  
SLOUŽÍCÍ Dona Juana  
PŘÍZRAK  
DRUŽINA Dona Carlose a Dona Alonza

Děje se na Sicílii.

### PRVNÍ DĚJSTVÍ

#### PRVNÍ VÝSTUP

SGANAREL, GUSMAN

SGANAREL (s tabatěrkou v ruce): To si může říkat Aristoteles a celá filozofie co chce, tabáku se prostě nevyrovná nic. Slušný člověk nezná jinou vášeň, a život bez tabáku ani nezaslouží toho jména. Tabák bystří a oblažuje mozek, a nejen to, i duši vede k dobrému - jinak by jeden ani nevěděl, co je zdvořilost a čest. Stačí se podívat, jak od té doby, co se ujal ten zvyk, jsou lidé na sebe laskaví, a jak nadšeně, kde to jen trochu jde, všem nabízejí šnupeček. Ani si o něj nemusíte říkat, vyčtou vám to z očí. Nikdo tedy nemůže popřít, že tabák ponouká každého, kdo se na něj dá, k poctivosti a dobrým skutkům. Ale nechme toho. Kdepak jsme přestali? Ano, milý Gusmane - takže tvou paní, Donu Elvíru, náš odjezd překvapil, a proto se vypravila za námi. Můj pán tak rozbouřil její srdce, že by se utrhlo, jak aspoň tvrdíš, kdyby si pro něj nedojela sem. Mezi námi, chceš slyšet, co si o tom myslím já? Obávám se, že na svou lásku doplatí, že vám z té cesty do města kyne malý užitek a že zůstat rovnou doma, určitě jste nic netratili.

GUSMAN: To bych rád věděl proč? Prosím tě, řekni mi, Sganareli, kde se v tobě berou tyhle obavy a zlé předtuchy? Pán se ti s něčím svěřil, naznačil ti snad, že k nám ochladí, a proto musel pryč?

SGANAREL: Kdepak! Ale z toho, co kolem sebe vidím, už trochu znám, jak to na světě chodí. Neřekl mi ještě ani slovo, ale vsadil bych se, že něco na tom bude. Třeba se mýlím, jenže s podobnými případy mám jistou zkušenost - zkrátka začínám tušit, kolik uhodilo.

GUSMAN: Neříkej! Ten úplně nečekaný odjezd že u Dona Juana znamená nevěru? Copak by mohl spáchat takovou křivdu na čisté lásce Dony Elvíry?

SGANAREL: To ne, ale ještě je mladý a netroufá si ...

GUSMAN: Člověk jeho rodu že by byl schopen udělat něco tak podlého?

SGANAREL: No ovšem, jeho urozenost! To je poslední důvod, pro který by si dovedl něco odříct.

GUSMAN: Ale vzal na sebe závazek, posvátný manželský slib.

SGANAREL: Ach, Gusmane, člověče nešťastná, dej na mě, ty vůbec ještě nemáš ponětí, co je Don Juan zač!

GUSMAN: Jestli se na nás dopustil takové zrady, pak tedy skutečně nevím, co je to za člověka. A naprosto už nechápu, jak po všech projevech, lásky a nedočkavosti, po takovém naléhání a obdivu, po tolika slibech, slzách, roztoužených dopisech, vášnivých vyznáních, nových a nových přísahách, prostě po všem tom nadšení a zápalu, který dával najevo, a kterým zdolal i posvátné zdi kláštera, jen aby se konečně zmocnil Dony Elvíry, nechápu, říkám, kde by po tom všem sebral ještě odvahu zrušit dané slovo.

SGANAREL: To já ho zas chápu docela dobře. Je to pěkný ptáček, a kdybys ho znal, nepřípadlo by ti, že mu to dělá nějaké potíže. Tím netvrdím, že by se jeho city k Doně Elvíře změnily, zatím aspoň nemám žádný důkaz. Jak víš, nařídil mi, abych odjel před ním, a od té doby, co je tady, neztratil se mnou ještě ani slovo. Jenom tě pro jistotu upozorňuju, entre nous, že Don Juan, můj pán, je nejhorší zlosyn, jakého kdy země nosila, běs, zvíře, ďábel, barbar, kacír, který nevěří ani na nebe, ani na peklo, ani na strašidla, žije si tu jak to boží hovado, kanec, učiněný Sardanapal. Co už toho musel vyslechnout - ale jako by hrách na zeď házel. Všechno co nám je svaté, jsou pro něho žvásty. Mně vykládáš, že se s tvou paní oženil: ten, aby ukojil své choutky, klidně se vedle ní ožení ještě i s tebou, s jejím psem a kočkou. Z manželství se u něho opravdu nestřílí. To používá skoro pokaždé, když chce některou nachytat. Ten by se ženil rukama nohama. Dámy, slečny, městky, vesničanky, ať je taková nebo maková, každá je mu dobrá. A kdybys ti měl vyjmenovat všechny, co se s nimi na různých místech oženil, budeme tu do večera. Nemůžeš se vzpamatovat a celý jsi zbledl, jak mě posloucháš. Jenže to je pouhý náčrt jeho osobnosti, pořádný portrét by chtěl jiný štětec. Stačí, když řeknu, že jednoho dne na něho musí dopadnout boží hněv a že by mi líp sedělo sloužit rovnou ďáblu než jemu. Musím se vedle něho dívat na takové hrůzy, že už mám jediné přání - aby se někam propadl. Když je veliký pán zlý, je to něco strašného. A ještě vyžaduje, abych mu byl věrný. Tak mu ze samého strachu sloužím do roztrhání, vlastní pocity držím na uzdě, a často mu dokonce schvaluju co provedl, i když se mi to z duše příčí. Tady ho máš - zrovna se prochází po paláci. Musíme se rozejít. Ale jedno si pamatuj: Cos tu ode mne slyšel, je čistá pravda - jenom jsem si nedával pozor na jazyk. Takže kdyby se mu náhodou něco doneslo, otevřené prohlásím, že lžeš.

#### **DRUHY VÝSTUP**

DON JUAN, SGANAREL

DON JUAN: Kdopak tu s tebou mluvil? Skoro bych řekl, že vypadá na Gusmana od paní Elvíry.

SGANAREL: Taky že do něho nemá moc daleko.

DON JUAN: Vážně je to on?

SGANAREL: Kdo jiný.

DON JUAN: Odkdy je ve městě?

SGANAREL: Od včerejška večer.

DON JUAN: A pročpak přijel?

SGANAREL: Myslím, že tušíte, co mu dělá starost.

DON JUAN: Nejspíš náš odjezd?

SGANAREL: Je z toho, chudák, celý utrápený, a tak se vyptával, co prý nás k tomu vedlo.

DON JUAN: A tys mu na to řekl?

SGANAREL: Že od vás jsem se nedověděl nic.

DON JUAN: No a tvoje představa? Jak ty se na to díváš?

SGANAREL: Nechci vám křivdit, ale skoro se mi zdá, že máte za lubem nějakou novou lásku.

DON JUAN: Doopravdy?

SGANAREL: Ano.

DON JUAN: A taky se, namouduši, nemýlíš! Musím se ti přiznat, že Elvíru vypudila z mé hlavy jiná.

SGANAREL: Božíčku, Dona Juana mám přece v malíčku, a taky vím, že vaše srdce je vůbec největší srdce na světě, z manželství do manželství si chodí jako na procházku a zanic se nechce nikde usadit.

DON JUAN: A nedělám to tak správně? Jen pověz!

SGANAREL: Ajaj, pane!

DON JUAN: No co je? Mluv!

SGANAREL: Určitě to děláte správně, když vám to vyhovuje. To je marná sláva. Kdyby vám to ale nevyhovovalo, to by zas byla jiná věc.

JUAN: Dobrá - dovoluji ti promluvit svobodně. Pověz mi tedy, jaké mínění máš o tom ty.

SGANAREL: V tom případě vám, pane, řeknu otevřeně, že ty vaše způsoby já neschvaluju a že milovat vem kde vem, jak vy to umíte, je podle mne hanebnost.

DON JUAN: To snad ne! Chceš, aby se člověk zavázal setrvat u první, na kterou se chytí, a pak už se odřekl světa a na jinou se ani nepodíval? To je mi nádhera, tahle pochybná čest být věrný! A ještě se chlubit, že jsem se navěky pohřbil do jediné vášně a od mládí zůstal jako mrtvola pro všechny ostatní krásné ženy, které mi třeba padnou do oka? Ne, ne! Kdo chce být směšný, ať v lásce vytrvá - avšak právo nás okouzlit má přece každá. Jednu vždycky člověk potká první - ale proto, že měla to štěstí, nemůže přece upírat všem ostatním spravedlivý nárok na naše city. Mne uchvacuje krása všude, kde na ni narazím, a také tomu něžnému násilí snadno podléhám. Naslibovat můžu ledacos, ale proč mě má láska k jedné ženě donutit, abych byl nespravedlivý k jiným? Vždycky ještě budu mít oči, abych ocenil, čím která vyniká a podle toho jí projevovat obdiv, a taky odváděl přírodě, co jsem jí dlužen. Já prostě nedokážu odepřít srdce všemu, co si lásku zaslouží. A kdybych měl deset tisíc srdcí, rozdám je do posledního kdejaké půvabné tvářince, pokud o to bude stát. Ostatně láska, která se rodí, má vždycky nevýslovné kouzlo, a proto i největší rozkoš lásky je ve změně. Vrcholné blaho pak člověk zakouší, když si dívčí srdce podmaňuje sterými lichůtkami, když den ze dne může sledovat ty drobné pokroky, když svými výlevy a slzami a vzdechy přemáhá ostych nevinné duše, která se zdráhá složit zbraň, když krůček za krůčkem zdolává její zábrany, když se mu daří rozptýlit obavy, na kterých si ona zakládá - až ji nakonec něžně přivede tam, kde ji chtěl mít. Ale jakmile se jí jednou zmocníme a dosáhnem svého, není si už co přát, všechno, co na té vášni bylo krásné, rázem končí, a my už v poklidném milování jen klimbáme, pokud ovšem nový podnět neprobudí naši touhu a neokouzlí nás přitažlivostí dalších výbojů. A ze všeho nejsladší je překonat odpor krásné ženy - v tom punktu mám stejnou

ctižádost jako dobyvatelé, kteří se neustále vznášejí od vítězství k vítězství a nejsou schopni omezit své nároky. I moje touha je tak dravá, že ji nezadrží nic; dokážu milovat celou zem - takové mám srdce. Jenom bych si přál, jako Alexandr, aby byly ještě jiné světy, kam bych mohl rozšířit své milostné výboje.

SGANAREL: Vy to ale umíte podat! Ať visím, jestli jste se to neučil nazpaměť - aspoň to tak vypadá. Mluvíte jako kniha.

DON JUAN: Teď na to něco řekni ty.

SGANAREL: Na to vám tedy řeknu ... vlastně nevím co, poněvadž vy všechno tak překroutíte, že se zdá, jako byste měl pravdu, a zatím pravda je, že vůbec nemáte pravdu. Mě napadaly věci, že to svět neviděl, jenže vaše řeč mě úplně pomátla. No nic, příště si ty myšlenky zapíšu, a pak uvidíte, jak se do vás pustím.

DON JUAN: To bys tedy měl.

SGANAREL: Ale, když už jste mi, pane, jednou dovolil mluvit, směl bych ještě říct, že ten život, co vedete, mě malinko pohoršuje?

DON JUAN: Prosímtě?! Jaký život vedu?

SGANAREL: Vzorný! Jenom když například pozoruju, jak se každý měsíc znova ženíte ...

DON JUAN: Dovedeš si představit něco příjemnějšího?

SGANAREL: Samozřejmě chápu, že to je příjemné, a hlavně zábavné, i sám bych si dal říct - kdyby na tom nebylo nic špatného. Víte, pane, takhle zesměšňovat sedmou svátost a ...

DON JUAN: Dej pokoj! To je záležitost mezi nebem a mnou, a my už si ji spolu vyřídíme. Ty si z toho hlavu nedělej.

SGANAREL: Jenom abyste věděl, pane, mně říkali hned odmalička, že dobírat si nebe se nikdy nevyplácí a že každý, kdo nevěří, musí jednou špatně skončit.

DON JUAN: Tak dost. Jsi sice hloupý k pohledání, ale pamatuj si aspoň, co jsem řekl: číst levity mi nikdo nebude. To nesnáším.

SGANAREL: Však taky, chraňpámbu, nemluví k vám. Vy přece víte, co děláte. Jenže na světě je plno všelijakých pomatenců, takových, co nevěří, a přitom ani nevědí proč, ale tváří se jako veleduchové, a ještě jsou přesvědčeni, že jim to sluší. Být někdo z takových lidiček můj pán, řeknu mu jasně a do očí: Takhle vy si troufáte zahrávat s nebem? To se nebojíte dělat si legraci z nejposvátnějších věcí? A že zrovna vy, červíčku, vy, pidimužíčku (to jako mluvím k tomu pánovi), že zrovna vy si chcete přisadit a posmívat se tomu, co každý má v úctě? Copak si myslíte, že pro svou urozenost, pro tu pěkně nakroucenou paruku, péra za kloboukem, zlatem vyšívaný kabát, ohnivě rudé pentle (to neříkám vám, ale pořád tomu druhému), copak si myslíte, povídám, že pro tohle jste učenější, než kdo jiný, pro tohle že si můžete dovolit všechno, a nikdo se neodváží ani ceknout? Jsem váš sluha, ale nechte si ode mne říct, že nebe dřív nebo později každého bezbožníka potrestá, že špatný život může zas jen špatně skončit a že...

DON JUAN: Ticho!

SGANAREL: Máte snad něco na srdci?

DON JUAN: Ano, chci ti oznámit, že mám na srdci jistou překrásnou ženu a sem do města že mě vylákal právě ten její přitažlivý zjev.

SGANAREL: Před půl rokem jste tady, pane, zabil komtura. Nemáte strach, že jeho

smrt...

DON JUAN: Čeho bych se měl bát? Nezabil jsem ho, snad pořádně?

SGANAREL: Výborně, přímo dokonale, opravdu si nemůže stěžovat.

DON JUAN: Tenhle případ mi už byl prominut.

SGANAREL: Což o to, ale kdoví jestli všechen zármutek a hněv přešel i jeho rodinu a přátele ...

DON JUAN: Nač si malovat, od zlého nás třeba potká - mysleme jenom na to, co člověka může potěšit. To stvoření, o kterém jsem se ti zmínil, je mladičká nevěsta, neuvěřitelně roztomilá. Sem si ji přivedl dokonce sám její nastávající a já náhodou potkal ten zamilovaný párek tři nebo čtyři dny předtím, než se vydali na cestu. Jakživ jsem neviděl dva lidi tak do sebe zahleděné, tak mocně vyzařující lásku. Vzájemná něžnost z nich zrovna sálala a byla tak nápadná, že mě to vzrušilo. Cítil jsem to jako ránu do srdce, takže má láska začala vlastně žárlivostí. Ano, od prvního okamžiku mi byla nesnesitelné pozorovat, jak je jim spolu dobře. Mou touhu vzburcovala zlost a hned jsem si představil, jaká by byla rozkoš překazit jejich shodu, rozvrátit tu jejich přichylnost, která uráží mé precitlivělé srdce. Jenže až dosud jsem se namáhal marně, a tak chci zkusit poslední možnost. Ženich má dnes uspořádat pro svou milou projížďku po moři. Nic jsem ti ještě neřekl, ale nachystal jsem už všechno, aby si má láska přišla na své. Mám bárku i lidi a počítám, že bude velmi snadné tu dívku unést.

SGANAREL: Ach, pane ...

DON JUAN: Co je?

SGANAREL: To jste celý vy! A dobře děláte. Člověk si má užít, to je na světě hlavní.

DON JUAN: Připrav se tedy, pojeděš se mnou. A především mi nezapomeň donést všechny zbraně, abych... Zas taková nepříjemnost! Tys mi, zrádče, neřekl, že ona je tu taky.

SGANAREL: Pane, vždyť jste se neptal.

DON JUAN: Zbláznila se? To se ani nepřevlékne? Přijede si do města v těch venkovských šatech?

### **TŘETÍ VÝSTUP**

DONA ELVÍRA, DON JUAN, SGANAREL

ELVÍRA: Nechtěl byste se, Done Juane, na mne laskavě rozpomenout? Smím očekávat, že ke mně aspoň otočíte tvář?

DON JUAN: Přiznávám, paní, že jsem překvapen, skutečně jsem vás tady nečekal.

ELVÍRA: Je mi jasné, že, jste mě tu neočekával, a vidím, že jste opravdu překvapen, bohužel jinak, než jsem doufala. Dáváte to najevo způsobem, který dokonale potvrzuje všechno, čemu jsem se až dosud vzpírala uvěřit. Jenom žasnu, jak jsem mohla být tak bláhová a tak slabá, že jsem si nechtěla připustit vaši zradu, jako by všechny ty náznaky nebyly dost výmluvné. Byla jsem příliš dobromyslná, to musím přiznat, nebo spíš příliš hloupá, když jsem sama sebe klamala a snažila se popřít, co nešlo ani přehlédnout, ani rozumně vysvětlit. Cit mi sice říkal, že vaše náklonnost ochabla, ale já si to pořád všelijak vymlouvala. Záměrně jsem spřádala na sta oprávněných důvodů, proč jste musel tak překotně odjet, a to jen abych nějak ospravedlnila vaše trestuhodné jednání a nemusela střízlivě uznat vaši vinu. Všechna důvodná podezření jsem dennodenně potlačovala a odmítala slyšet hlas, který poukazoval na to, co jste spáchal. A jak ráda jsem přitom

podléhala tisícům směšných iluzí, které mému srdci namlouvaly, že jste nevinný. Jenže tenhle váš postoj mi už konečně nedovoluje pochybovat a pouhý pohled, kterým jste mě uvítal, mi prozrazuje mnohem víc, než bych si přála vědět. Přesto bych ale chtěla slyšet přímo od vás, proč jste vlastně odjel. Povězte mi to, Done Juane, prosím vás, ať aspoň vidím, jak se umíte hájit.

DON JUAN: Tady Sganarel ví, proč jsem odjel, paní.

SGANAREL: Pane, já? Já, prosím, nemám ani tušení.

ELVÍRA: Tak tedy mluvte, Sganareli. Vždyť nezáleží na tom, od koho se to dovím.

DON JUAN (pokyne Sganarelovi, aby přistoupil blíž): Jen mluv, když se paní ptá.

SGANAREL: Co mám tedy říct?

ELVÍRA: Pojdte blíž, když si to pán přeje, a naznačte mi aspoň nějaký důvod náhlého odjezdu.

DON JUAN: Tak ty neodpovíš?

SGANAREL: Nevím, co bych řek. Děláte si ze sluhy blázny.

DON JUAN: Odpovíš, povídám, nebo ne?

SGANAREL: Paní...

ELVÍRA: Prosím?

SGANAREL (se otočí k pánovi): Pane ...

DON JUAN (mu hrozí): Jestli ...

SGANAREL: Paní, různí dobyvatelé, Alexandr a jiné světy - kvůli tomu jsme museli odjet. To je asi všechno, pane, co bych tak mohl říct.

ELVÍRA: Objasnili byste nám, Done Juane, ty úžasné záhady?

DON JUAN: Paní, popravdě řečeno...

ELVÍRA: Na to, že jste dvořan a na podobné věci jistě zvyklý, dovedete se špatně hájit. Když vidím vaše rozpaky, je mi vás až líto. Proč se aspoň naoko neobrníte nějakou vznešenou nestoudností? Proč mi nepřísaháte, že se vaše city nikdy nezměnily, že mě stále milujete tak vroucně a nevýslovně, že jenom smrt by vás mohla ode mne odloučit? Proč neřeknete, že vás donutila k odjezdu krajně naléhavá záležitost a že jste ani neměl kdy mě uvědomit? Že tady musíte nějaký čas zůstat - ovšem proti své vůli -, a já že se mám mezitím vrátit, odkud jsem přišla, a být ujištěna, že za mnou přispěcháte ihned, jakmile vám to jen bude možné? Že není pochyby o tom, jak toužíte být opět se mnou, a že tu beze mne trpíte jako duše bez těla? Prosím, to by byla nějaká obhajoba, a ne tu stát takhle zaražený.

DON JUAN: Přiznávám, paní, že k tomu, abych něco předstíral, mi chybí talent - mám totiž upřímné srdce. Nebudu tvrdit, že se moje city k vám nezměnily, a že se nemohu dočkat, až se opět shledáme. Skutečně jsem odjel jen proto, abych před vámi unikl. A to ne z důvodů, které si patrně představujete, ale jen a jen pro klid svědomí. Já totiž nevěřím, že bych s vámi dál mohl žít jinak, než ve hříchu. Zmocnily se mne výčitky, paní, a moje duše nahlédla, co vlastně dělám. Uvědomil jsem si, že muselo dojít k únosu z kláštera, abych si vás mohl vzít, a vy že jste porušila slib, který jste dala někomu jinému, a také, že nebesa pohlížejí na tyto věci velmi nevraživě. Začal jsem se kát a obávat se božího hněvu. Shledal jsem, že náš sňatek byl jen zastřeným cizoložstvím, kterým na sebe přivoláme shůry leda neštěstí, a že bych se tedy měl pokusit na vás zapomenout a umožnit vám, abyste se vrátila

k dřívějším závazkům. Chcete, abych si vás podržel a pěkně si to zavařil v nebi, abych ...?

ELVÍRA: Teď tě poznávám dokonale, jsi ničema a moje neštěstí je, že tě poznávám příliš pozdě a už si mohu leda zoufat. Pamatuj ale, že tvůj zločin nezůstane bez trestu a že nebe, kterému se posmíváš, mě pomstí za tvou věrolomnost.

DON JUAN: Sganareli, nebe!

SGANAREL: Já vím, nebe - jenže nám je nebe pro legraci.

DON JUAN: Paní...

ELVÍRA: Dost. Nechci už ani slovo, stejně jsem toho vyslechla příliš; a je to má chyba. Kdo si nechává dlouze vykládat o své hanbě, sám se ponižuje. V takových věcech se čistý člověk má rozhodnout při prvním slově. Nečekej, že začnu vyčítat, že tě budu urážet - ne, můj hněv se nezchladí zbytečnými slovy, všechn žár si uchová k pomstě. Znovu říkám: nebe tě potrestá, že jsi mě oklamal, a ještě mě urážíš. A pokud ti nebe nedovede nahnat strach, boj se aspoň hněvu uražené ženy.

SGANAREL: Kdyby se v něm ozvalo svědomí!

DON JUAN (po kratičkém zamyšlení): Teď si rozmyslím, jak provést tu milostnou akci.

SGANAREL: A tak strašnému pánovi musím já sloužit!

## **DRUHÉ DĚJSTVÍ**

### **PRVNÍ VÝSTUP**

KLÁRA, FILIP

KLÁRA: Štěstí, Filípku, že ses tam natrefil zrovna v tu chvíli.

FILIP: Bylo to o chlup, pámbuví, o chlup, jinak se utopili oba dva.

KLÁRA: To je převrátil ten vítr, co se ráno zved?

FILIP: Koukej, Klárko, já ti teda vyložím popořádku, jak se to seběhlo, poněvadž jsem je zahlíd, jak se říká, první, rozumíš, první jsem je zahlíd já. Tak jsme ti byli na břehu, já s Lukášem, s tím tlustým, a drobátko se kočkujem, jen tak z legrace - no, házeli jsme po sobě hroudy. Znáš přece Lukáše, to je jeho, a já si občas taky dám říct. A jak tam vyvádíme - a my teda vyváděli! - já ti jednu chvíli vidím, ale v dálce, že se na moři něco mrská, a vždycky hup! a zas o kousek bliž k nám. Koukám, oči si můžu vykukat, a najednou koukám, že už nevidím nic. Jářku, Lukáši, nic za to nedám, že tamhle plavou lidi. - Něco tě muselo uhranout, povídá on, dělají se ti mžitky. - Houby, povídám, žádný mžitky, lidi to jsou. - Dej už s tím pokoj, povídá Lukáš, máš vlčí mhu. - Pojď se tedy vsadit, povídám, že nemám vlčí mhu, ale že to jsou lidi, a dva, povídám, a plavou zrovna sem, povídám. - A já se zas, krucinál, vsadím, že ne, povídá on. - Jo takhle: Chceš se vsadit o dvacetník, že jo? povídám. - Beze všeho, povídá, a abys věděl, tady jsou peníze, povídá. - Na mě si ale nepřišel - přece nejsem blázen ani zbrkloun. Mrsknu na zem čtyři pětníky, panečku, jen to luplo; jako když do sebe hodíš hlt vína. Já jdu na hazard, znáš mě, a nekoukám napravo nalevo. Přitom ale vždycky vím, co dělám. Leda moula by nebral! Jenže sotva jsme stačili vsadit, už ty dva vidíme tam na moři - mávají na nás, že je jako máme vytáhnout. Honem shrábnu sázku a - Jdem, Lukáši, povídám, už snad vidíš, že nás volají. Hoď sebou, tady jde o život. - Kdepak, povídá on, já kvůli nim prohrál. No řeknu ti - ale abych to zkrátil, já do něho hučel tak dlouho, až jsme nakonec oba najednou skočili do bárky a tady je z té vody vytáhli - a že to nebylo jen tak! Potom je přivedem k nám, jako k ohni, a oni se ti tem vysvlíkli do nahata, že líp oschnou, a nato přišli ještě dva další, co taky patřili k nim, ale

vytáhli se sami, a to už tam byla i Markéta a ten jeden na ni hned začal dělat oči. Takhle se ti to seběhlo, Klárko, na puntík, jak to povídám.

KLÁRA: Neříkals, Filipe, že proti ostatním je ten jeden o moc pěknější?

FILIP: Bodeť, taky je to jejich pán. A že to bude safraporte zvíře! - on ti má na kabátě zlato odshora až dolů. Však i ti jeho sloužící jsou páni. A vidíš: pán nepán, dávno už polykal andělíčky, namouduši, nenatrefit se tam zrovna já.

KLÁRA: Jenom se tolik nevynášeš

FILIP: Tak to zas prr! Bez nás, povídám, bez nás měl už dávno po tom.

KLÁRA: A on je tam u tebe pořád ještě donahata?

FILIP: Co tě nemá! Oni ti ho oblíkali rovnou nám před očima. A bylo to panečku oblíkání, že jsem to jaktěživ neviděl. Nevěřila bys, co všechno má takový pán ode dvora na sobě - těch krámů a sarapatiček! Já měl oči navrch hlavy, a pámbuví, sám bych se v tom nevyznal. Jenom si představ, Klárko, oni ti mají vlasy, co jim vůbec nedrží na hlavě. A nasa-zujou si tu koudel až nakonec, jako čepec. Nebo ty jejich košile - jsou na nich rukávy, že se do jednoho vejdem oba jak tu stojíme. Místo kalhot nosí zástěru, širokou jako káď, místo kazajky živůtek, kratounký, ani na pupík nesahá, místo límce plachetku, ale krajkovou, a z ní visí až na břicho čtyři velikánské camfoury. Zato mají límečky nebo krejzlíčky i na rukávech, a na nohou mordyjánské trychtýře, taky z krajek, a mezi tím všude samá pentlička a mašlička, no povídám ti, chudáci k politování. A tak ti to jde až po střevíce, co jsou něčím vycpané od špičky k patě - já bych v tom už od pohledu zlomil vaz.

KLÁRA: Řeknu ti, Filipe, musím si tam zaskočit, abych to taky viděla.

FILIP: Jen ne tak...! Napřed mě chvílku poslouvej, Klárko. Mám pro tebe ještě něco jináčího.

KLÁRA: No tak mluv, když chceš - co je?

FILIP: Koukej, Klárko, co kdybych ti, jak se říká, vylil srdce? Mám tě rád, to přece víš, však si tě taky chci vzít - ale jedno se mi na tobě, krucinál, nelíbí.

KLÁRA: Na mě? A copak to?

FILIP: Copak! Že mě trápíš, a doopravdy, to je to.

KLÁRA: Řekni mi ale čím?

FILIP: Tím, že mě, zatracená práce, nemáš ráda.

KLÁRA: Jemine, a to je všechno?

FILIP: To je všechno, a je toho až dost.

KLÁRA: Můj ty bože, Filipe, tohle já od tebe slyším pořád dokola.

FILIP: Říkám ti to pořád dokola; poněvadž je to pořád stejná písnička. Kdyby to nebyla pořád stejná písnička, neříkal bych ti to pořád dokola.

KLÁRA: A co ti tedy schází? Co ode mne chceš?

FILIP: Propánakrále! Chci, abys mě měla ráda.

KLÁRA: Já té snad nemám ráda?

FILIP: To se ví, že nemáš. A já přitom dělám, co můžu. Jak se tu objeví



kalounkář, vždycky ti koupím, nic ve zlém, nějakou pentli, lezu ti vybírat kosí hnízda, div si hlavu nesrazím, na tvůj svátek ti dávám za hrát na niněru - a všechno, jako když mlátí čelem do zdi. Tohle, abys věděla, se mi na tobě nelíbí - že nemáš ráda někoho, kdo tebe má rád. Copak se sluší?

KLÁRA: Božínku, vždyť já tě mám taky ráda.

FILIP: Já vím, máš mě ráda, ale jak!

KLÁRA: A co tedy mám, podle tebe dělat?

FILIP: Máš dělat, co se dělá, když jeden má někoho jaksepatří rád.

KLÁRA: Já tě nemám ráda jaksepatří?

FILIP: Bodeť, že ne! To se hned pozná, když je všechno jaksepatří. Jenom těch skopičín, co člověk navyvádí, když má opravdu od srdce rád. Podívej se na tlustou Margot, jak je do Bertíka celá zfanfrnělá: pořád se točí kolem něho, v jednom kuse ho pošťuchuje, jakživ mu nedá pokoj. Co chvíli mu ztropí nějakou lotrovinu, nebo jak ho vidí, hned mu aspoň jednu vrazí. Onehdy seděl na stoličce a ona mu ji podtrhla, že se svalil jako měch. Podle toho se, kruci, pozná, jestli má někdo rád. Jenže ty - ani slovíčko z tebe nedostanu, věčně jsi jako ten pařez. Můžu jít dvacetkrát okolo, a s tebou to ani nehne, natož abys mě drobátko žďuchla nebo mi aspoň něco řekla. Krindapána, tohle se přeci nedělá - a studená jsi, to dá nejde.

KLÁRA: Co bys ode mne chtěl? Mám už takovou náuru a předělat se nemůžu.

FILIP: Náuru! Jenom na ni všechno nesváděj. Když k někomu něco cítím, vždycky to dám kapánek znát.

KLÁRA: Já tě zkrátka mám ráda, jak umím; a jestli se ti to nelíbí, můžeš si najít jinou.

FILIP: To jsem se dočkal! Pámbu mě netrestej. Copak bys to vůbec mohla říct, kdybys mě měla ráda.

KLÁRA: Proč mě teda musíš pořád sekýrovat?

FILIP: Co já ti, kruci, dělám, když nechci než aby ses ke mně trochu měla? ^

KLÁRA: No dobrá, tak už mě nech a pořád ze mě něco nemačkej. Třeba to přijde najednou samo od sebe, ani o tom nebudem vědět.

FILIP: Aspoň mi na to, Klárko, dej ruku!

KLÁRA: No vidíš,

FILIP: A slib mi, že se pokusíš, abys mě měla víc ráda.

KLÁRA: Udělám, co můžu, jenom se to nesmí nutit. Filipe, není tohle ten pán?

FILIP: Je to on.

KLÁRA: Že ale je, bože můj, jak obrázek! Toho by bylo škoda kdyby se utopil.

FILIP: Jsem tu hned zpátky, jen do sebe něco hodím, abych se trochu vzpamatoval. Však to byla námaha.

## **DRUHÝ VÝSTUP**

DON JUAN, SGANAREL, KLÁRA

DON JUAN: Tohle nám, Sganareli, nevyšlo. Zaskočil nás vítr a s lodkou převrátil i celý plán, který jsme vymysleli. Ale upřímně řečeno, ta venkovanka, co jsem od ní právě odešel, mi tu smůlu vynahradí. Je tak půvabná, že

nezdar našeho podniku mě přestal mrzet, už o něm dokonce ani nevím. Tahle dušinka mi nesmí uklouznout - ostatně jsem si už všechno rozvrhl tak, abych se nemusel trápit dlouhým vzdycháním.

SGANAREL: Pane, musím říct, že mě překvapujete. Jen taktak jsme vyvázli před smrtí, a vy, místo abyste děkoval nebi, že se nad námi ráčilo smilovat, nemáte nic lepšího na práci, než hned zas přivolávat jeho hněv svými nápady a milostnými choutkami, které vás nepřejdou, ani kdyby hr... Mlč, darebo! Sám nevíš, co mluvíš; zato tvůj pán dobře ví, co dělá. Jen do toho.

DON JUAN (spatří Kláru): Ale ale, zas jiná venkovanka - kde se tu bere, Sganareli? Viděls kdy něco hezčího! Řekni, jestli se tamté úplně vyrovná?

SGANAREL: To víte, že ano. Zas něco nového - čím dál líp.

DON JUAN: Čemu vděčím, krásná dívenko, za to příjemné setkání? Je vůbec možné, aby člověk uprostřed polí, mezi stromy a ve skalách našel tak půvabné stvoření jako jste vy?

KLÁRA: Jak vidíte, pane...

DON JUAN: Jste odtud z vesnice?

KLÁRA: Ano, pane.

DON JUAN: Snad tam i bydlíte?

KLÁRA: Ano, pane.

DON JUAN: A jak se jmenujete?

KLÁRA: Klára, k vašim službám.

DON JUAN: Jedním slovem krásná - a má tak pronikavé oči!

KLÁRA: Pane, vždyť já se budu stydět.

DON JUAN: Zač byste se styděla - že vám říkám pravdu? Sganareli, jen se taky vyslov. Kde by člověk viděl něco líbeznějšího? Trochu se potočte, prosím vás. To je ale postava! Zvedněte laskavě trochu hlavinku. Rozkošná tvářička! A hodně otevřete oči. Opravdu krásné! A teď ještě abych viděl zoubky, prosím vás. Máte je tak roztomilé! A ty rty - zrovna k nakousnutí! Já jsem unesen - jakživ jsem neviděl kouzelnější bytost.

KLÁRA: To je od vás moc milé, pane, jenom nevím, jestli se mi neposmíváte.

DON JUAN: Já že se vám posmívám? Chraňpámbu! Na to vás mám příliš rád, a co říkám, jde ze srdce.

KLÁRA: Jestli je to tak, jsem vám opravdu vděčná.

DON JUAN: Ale kde! Za všechno co říkám, vděčíte jenom své kráse, a vůbec ne mně.

KLÁRA: To jste, pane, řekl tak hezky, že je to pro mě až moc. Ani vám neumím odpovédět.

DON JUAN: Sganareli, všiml sis, jaké má ruce?

KLÁRA: Fuj, pane, jsou černé až hanba.

DON JUAN: Jak to můžete říct! Nejkrásnější na světě - dovolte, abych je políbil.

KLÁRA: Taková čest, pane! Vědět to dřív, umyla jsem si je v otrubách.

DON JUAN: Ještě mi povězte, milá Klárko - nejste přece vdaná?

KLÁRA: Kdepak - ale brzy už si mě má brát Filip, chlapec naší sousedky.

DON JUAN: Cože - vy, vy že se máte vdát za obyčejného venkovana? Ne, to tedy ne! Přímo znesvětit takovou krásu! Ne, vy jste se nenarodila pro život na vesnici. Určitě si zasloužíte lepší osud. Samo nebe s vámi musí mít jiné úmysly, a proto mě záměrně přivedlo sem, abych tomu sňatku zabránil a po zásluze ocenil váš půvab. Víte, milá Klárko, já vás vlastně mám rád, ze srdce vás miluju - a už bude, jenom na vás, jestli vás vytrhnu z toho žalostného prostředí tady a zajistím vám postavení, jaké vám po právu náleží. Uznávám, že moje láska může vypadat unáhleně, ale co na tom? Vyvolala ji vaše neobyčejná krása, Klárko - do vás se člověk zamiluje za čtvrt hodiny víc, než do jiné za půl roku.

KLÁRA: Jak už jsem řekla, pane, když vy začnete mluvit, já nevím kudy kam. Všecko mi dělá dobře a mám tisíc chutí vám uvěřit, jenže odmalička mě učili, že velkým pánům se jaktěživ nemá věřit, a že zvláště vy ode dvora jste samý balamutil a nemyslím na nic jiného, než jak svádět děvčata.

DON JUAN: Mezi takové já nepatřím.

SGANAREL: Kdepak on!

KLÁRA: Víte, pane, ono někomu naletět, není žádná radost. Jsem jenom obyčejná holka z vesnice, ale držím na poctivost a radši bych umřela, než přijít do hanby.

DON JUAN: Já že bych mohl být tak špatný, abych svedl někoho, jako jste vy? Tak podlý, abych vás připravil o čest? Ne na to mám příliš útlé svědomí. Miluju vás, Klárko, ve vši počestnosti, a abych vás přesvědčil, že mluvím pravdu, řeknu vám přímo, oč mi jde: chci se s vámi oženit. Potřebujete pádnější důkaz? Vezmu si vás kdykoli budete chtít. A toho člověka tady si беру za svědka, že slib, který vám dávám, platí.

SGANAREL: Ničeho se nemusíte bát: vezme si vás kolikrát si vzpomenete.

DON JUAN: Ach, Klárko, vidím, že mš dosud neznáte. Soudíte mě podle ostatních a to já si opravdu nezasloužím. Ano, jsou ve světě podvodníci, takoví, co by dívku jen svedli a na ničem jim nezáleží, ale mezi ně byste mě neměla počítat. A taky nepochybujte o upřímnosti slova, které jsem vám dal. Ostatně vaše krása je pro vás nejlepší zárukou. Když někdo vypadá jako vy, ničeho se nemusí obávat. Vždyť vy byste se ani nedala svést, věřte mi, to je na vás vidět. A mně kdyby jenom napadlo vás zradit raději si zprobodám srdce, to se vám přiznávám.

KLÁRA: Bože můj, já nevím jestli mluvíte pravdu nebo ne, ale říkáte to tak, že vám jeden musí věřit.

DON JUAN: Když jste mi tedy uvěřila, taky se podle toho jistě zachováte, a já vám tu ještě jednou opakují svůj slib. Přijímáte ho a jste ochotna stát se mou ženou?

KLÁRA: Ano, když tetička proti tomu nebude nic mít.

DON JUAN: Podejte mi ruku, Klárko, když jste už projevila souhlas - zatím sama za sebe.

KLÁRA: Ale prosím vás, pane, že mě aspoň neoklamete? Muselo by vás tlačit svědomí - vidíte, jak jsem důvěřivá.

DON JUAN: Co to slyším? Mně se zdá, že ještě pochybujete o mé upřímnosti! Chcete, abych složil nějakou strašlivou přísahu? Ať samo nebe...

KLÁRA: Jenom proboha nepřísahaňte, vždyť já vám věřím.

DON JUAN: Polibte mě tedy na důkaz toho, co jste mi slíbila.

KLÁRA: Ach, počkejte, pane, prosím vás, až budeme svoji. Pak vás budu líbat, jak budete chtít.

DON JUAN: Nu dobrá, moje Klárko, chci, aby ve všem bylo podle vašeho. Ponechte mi jen tu ruku a dovolte, abych ji tisíckrát zlíbal a tak projevily své nadšení...

### **TŘETÍ VÝSTUP**

DON JUAN, SGANAREL, FILIP, KLÁRA

FILIP (skočí mezi ně a odstrkuje Dona Juana): Pomalu, pane, pamatujte se laskavě. Moc jste se rozehřál, mohl byste si uhnat něco na plících.

DON JUAN (drsně odstrkuje Filipa): Kdo na mě poslal toho ztřeštěnce?

FILIP: Držte se zpátky, povídám, a nemuchlujte naše nastávající.

DON JUAN (ho dál odstrkuje): To je křiku!

FILIP: Takhle se, krucinál, do lidí nestrká!

KLÁRA (uchopí Filipa za ruku): A ty ho taky nech, Filipe.

FILIP: Co? Já že ho mám nechat? Ani mě nenapadne.

DON JUAN: Ale!

FILIP: Svatá noho! Že jste pán, to nám budete muckat děvčata před nosem? Běžte si muckat ty vaše!

DON JUAN: Hm?

FILIP: Hm!

DON JUAN mu dá pohlavek.

FILIP: Zatra, nebijte mě!

Další pohlavek.

FILIP: Au! Hrom aby do toho!

Další pohlavek.

FILIP: Sakryš!

Další pohlavek.

Propětran! Panenanebi! Mlátit lidi, to je čistá práce, to mám odměnu za to, že jsem vás zachránil, když jste se topil.

KLÁRA: Tak se, Filipe, nezlob.

FILIP: Budu se zlobit. A víš, za co stojíš ty, když necháš na sebe sahat?

KLÁRA: Jdi, Filipe, to není, jak si myslíš. Tady pán si mě chce vzít, kvůli tomu by ses přece neměl vztekat.

FILIP: Cože? Vždyť jsi moje nevěsta.

KLÁRA: To nevádí, Filipe. Jestli mě máš rád, mělo by tě spíš těšit, že ze mě bude paní.

FILIP: Houbec! To tě radši budu mít pod drnem, než abys šla za jiným.

KLÁRA: Ale Filipe, neber si to tak do hlavy. Když budu paní, ještě ti dám něco vydělat, můžeš nám nosit máslo a sýr.

FILIP: Můj ty svátku! Nic ti nebudu nosit, do nejdelší smrti ne, i kdybys mi dvakrát platila. Tohle sis vybrala z těch jeho řečí? Do pece! Vědět to jen o chvíli dřív, moc bych si rozmyslel tahat ho z vody. Veslem po hlavě jsem ho měl vzít, a pořádně!

DON JUAN (se přiblíží k Filipovi, chce ho udeřit): Co jste to říkal?

FILIP (se schová za Klárku): Herdek, já mám pro strach uděláno!

DON JUAN (přechází na Filipovu stranu): Počkejte, až si za vámi dojdu!

FILIP (se otočí kolem Kláry na opačnou stranu): Mně už na ničem nesejde.

DON JUAN (se rozběhne za Filipem): To se hned ukáže.

FILIP (se znovu schová za Kláru): Takových už tu bylo!

DON JUAN: Hohó!

SGANAREL: Ale pane, tak už toho chudáka nechte. Že máte svědomí ho bít. A ty, chlapče, zalez a už ani nemukni.

FILIP (se postaví před Sganarela a zpupně říká Donu Juanovi): Ten ještě ode mě něco uslyší!

DON JUAN (napřáhne ruku a chce dát Filipovi pohlavek, ten však skloní hlavu, takže ránu utrhá Sganarel): Já vás naučím!

SGANAREL (s pohledem na Filipa, který se skrčil, aby nedostal pohlavek): Čert aby tě vzal, hulváte!

DON JUAN: To máš za svůj dobrý skutek.

FILIP: Tak, a teď jdu povědět její tetičce, jak to tu vypadá.

DON JUAN: Konečně se octnu na vrcholu blaha a své štěstí nevyměním za nic na světě. Jaká rozkoš mě čeká, až se stanete mou ženou a...

#### ČTVRTÝ VÝSTUP

DON JUAN, SGANAREL, KLÁRA, MARKÉTA

SGANAREL (zahlédne Markétu): A jeje, jeje!

MARKÉTA (Donu Juanovi): Pane, co to tu děláte s Klárou? Taky jí vykládáte o lásce?

DON JUAN (Markétě): Naopak, ona projevila přání, abych si ji vzal, a já ovšem odpověděl, že už jsem dal slovo vám.

KLÁRA: Copak vám chce Markéta?

DON JUAN (tiše Kláře): Žárlí, že mě vidí mluvit s vámi a přála by si, abych se oženil s ní. A já ji teď přesvědčuju, že stojím jen o vás.

MARKÉTA: Cože? Klára...

DON JUAN (tiše Markétě): Je zbytečné něco jí vysvětlovat, zkrátka si umanula.

KLÁRA: To snad ne! Markéta...

DON JUAN (tiše Kláře): Nic jí nevykládejte, je to marné, stejně si to nenechá vymluvit.

MARKÉTA: A jestlipak...

DON JUAN: (tiše Markétě): Nikdo ji nepřivede k rozumu.

KLÁRA: Já bych ale...

DON JUAN (tiše Kláře): Je umíněna jak beran.

MARKÉTA: Tak doopravdy...

DON JUAN (tiše Markétě): Neříkejte jí nic, je bláznivá.

KLÁRA: Mně se zdá...

DON JUAN (tiše Kláře): Nechte ji, vždyť je potrhlá.

MARKÉTA: Kdepak, stejně si s ní promluví.

KLÁRA: Jsem zvědavá, jak mi to vysvětlí.

MARKÉTA: Cože?

DON JUAN (říše Markétě): Začne vám říkat, to se vsadím, že jsem jí slíbil manželství.

KLÁRA: Já...

DON JUAN (tiše, Kláře): Bude vám tvrdit, že si ji vezmu, to se můžem vsadit. A že jsem jí na to dal slovo.

MARKÉTA: Ty ses vyznamenala, Kláro - šlapat jiným do zelí.

KLÁRA: Že ty se nestydíš, Markéto, žárlit na pána, sotva se mnou promluví.

MARKÉTA: Mě viděl pán první.

KLÁRA: Třeba tě viděl první, ale mě zato viděl po tobě, a proto slíbil, že si mě vezme.

DON JUAN (tiše Markétě): No prosím, neříkal jsem vám to?

MARKÉTA: Jdi s tím někam! Mně to slíbil, že si mě vezme, a ne tobě.

DON JUAN (tiše Kláře): Neuhodl jsem to?

KLÁRA: To si vykládej, komu chceš, ale říkám ti, že to slíbil mně.

MARKÉTA: Nebudeš mě vodit za nos. Slíbil to mně, a hotovo.

KLÁRA: Nejlepší může říct sám, která z nás má pravdu.

MARKÉTA: Když jsem si to vymyslela, ať to tady popře.

KLÁRA: Slíbil jste, pane, že si ji vezmete?

DON JUAN (tiše Kláře): To nemyslíte vážně.

MARKÉTA: Dal jste jí pane, slovo, že se s ní oženíte? Je to pravda?

DON JUAN (tiše Markétě): Jak vás to může napadnout?

KLÁRA: Ale vidíte, že to tvrdí.

DON JUAN (tiše Kláře): Nevšímejte si jí.

MARKÉTA: Vždyť vám to říká do očí.

DON JUAN (tiše Markétě): Nechte ji mluvit.

KLÁRA: Ne, chci vědět, jak to je.

MARKÉTA: Jen ať se ukáže.

KLÁRA: Aspoň od pána uslyšíš, Markétko, že jsi padlá na hlavu.

MARKÉTA: Už se těším, Klárko, jak tě pán zostudí.

KLÁRA: Buďte tak hodný, pane, musíte nás rozsoudit.

MARKÉTA: Měl byste, pane, konečně říct rozhodné slovo.

KLÁRA (Markétě): Teď něco uslyšíš.

MARKÉTA (Kláře): Ty něco uslyšíš.

KLÁRA (Donu Juanovi): Mluvte.

MARKÉTA (Donu Juanovi): Jen to řekněte.

DON JUAN (v rozpacích, mluví k oběma zároveň): Co vám mám říct? Obě mi tu tvrdíte, že jsem slíbil vzít si vás za ženu. Copak neví každá z vás, jak to opravdu je, copak je třeba, abych k tomu ještě něco dodával? Proč mě nutíte opakovat vám to znovu a znovu? Ta, které jsem to skutečně slíbil, se může v duchu leda smát výmyslům té druhé, a ne se trápit - pokud splním svůj slib. Všechny tyhle řeči nikam nevedou, je třeba jednat a ne mluvit, nerozhodují slova, ale skutky. Čím jiným bych vás taky mohl usmířit - až se ožením, pak se uvidí, které z vás dvou patří mé srdce. (tiše Markétě) Nechte ji, ať si namlouvá, co chce. (tiše Kláře) Nechte ji, ať se kochá těmi svými představami. tiše Markétě) Miluju vás. tiše Kláře) Jsem jenom váš. (tiše Markétě) Vedle vás je každá přímo šeredná. (tiše Kláře) Kdo jednou uviděl vás, na jinou se už nemůže ani podívat. - Musím teď něco zařídit, ale za čtvrt hodinky se vrátím.

KLÁRA (Markétě): Aspoň vím, že miluje mě.

MARKÉTA: Jenže se mnou se ožení.

SGANAREL: Děvenky, chuděry malé, vy tak na všechno naletíte, až je mi vás líto. Nemůžu se na to koukat, jak se řítíte do neštěstí. Říkám vám upřímně, oběma: na ty pohádky nic nedejte, nenechte se balamutit a pěkně zůstaňte na vesnici.

DON JUAN (se vrací): Zajímalo by mě, proč Sganarel nejde se mnou.

SGANAREL: Můj pán vás podvádí, chce vás jen dostat, jako už tolik jiných. Je to největší svůdce pod sluncem, záletník... (Spatří Dona Juana.) Tak to zas ne! A kdyby vám to někdo vykládal, řekněte mu rovnou, že hanebně lže. Můj pán ještě nikoho na tom božím světě nesvedl, není žádný podvodník - jak by mohl oklamat vás, když to nikomu jakživ neudělal. Vida, zrovna sem jde, můžete se ho zeptat přímo.

DON JUAN: Ano.

SGANAREL: Svět je, pane, samá kleveta, člověk tomu nestačí čelit. Proto je zrovna varuju, ať nikomu za nic nevěří, kdyby vás náhodou pomlouval, a hned ať mu řeknou, že je lhář.

DON JUAN: Sganareli!

SGANAREL: Ano, tady za pána se můžu zaručit: je to čestný muž.

DON JUAN: Já tě...!

SGANAREL: Sprostáci!

## **PÁTÝ VÝSTUP**

DON JUAN, HALUZ, KLÁRA, MARKÉTA, SGANARREL

HALUZ: Pane, jdu upozornit, že tu pro vás není zdrávo.

DON JUAN: Jak to?

HALUZ: Hledá vás dvanáct chlapů na koních, můžete je čekat co chvíli. Nemám zdání, jak se vám dostali na stopu, ale vím, že se na vás vyptávali jednoho sedláka - prozradil mi to. A důkladně mu vás popsali. Čím dřív se vám odtud podaří zmizet, tím lip. Za chvíli bude pozdě.

DON JUAN (Kláře a Markétě): Naléhavá záležitost mě nutí odejít. Ale nezapomeňte, prosím vás na to, co jsem vám slíbil a spolehněte se, že nejpozději do zítřka večer se vám ohlásím. Vedu nerovný boj, proto musím použít úskoku, abych unikl neštěstí, které nade mnou visí. Sganarel ať se teď oblékne do mých šatů, a já ...

SGANAREL: Pane, vy si zas děláte ze mne blázny. Mám se nechat zamordovat ve vašich šatech a...

DON JUAN: Nezdržuj, je to pro tebe až příliš velká čest. Šťastný sluha, který se může pochlubit, že zemřel za svého pána.

SGANAREL: Za takovou čest vám pěkně děkuju. Panebože, když už mám umřít, prosím tě dej, ať si mě smrt aspoň nesplete s někým jiným!

## **TŘETÍ DĚJSTVÍ**

### **PRVNÍ VÝSTUP**

DON JUAN oblečený po venkovsku, SGANAREL v lékařském taláru

SGANAREL: Namoutě, pane, já měl pravdu, to musíte uznat, a taky že nám oběma to přestrojení padne báječně. Váš původní nápad nebyl zrovna šťastný - proti tomu, co jste chtěl vy, jsme teď k nepoznání.

DON JUAN: Neříkám, že ti to nesluší, - jenom bych rád věděl, kdes tu směšnou parádu vyhrabal.

SGANAREL: Vidte. Tam, co jsem tenhle plášť koupil, ho nechal nějaký starý lékař jako zástavu. Nepřišel mě lacino, ale věřil byste, pane, jak si mě lidi začali považovat, a jen kvůli tomu hábitu? Koho potkám, hned mě zdraví, a leckdo se přijde i poradit, jako bych byl nějaký učenec.

DON JUAN: To snad ne?

SGANAREL: Než jsem prošel vesnicí, zastavilo mě pět nebo šest ženských i chlapů, každý s jinou nemocí, a co prý bych jim doporučoval.

DON JUAN: Řekls jim, že tomu vůbec nerozumíš?

SGANAREL: Já? ani mě nenapadlo! Šlo mi přece o to, abych, obhájil čest svého kabátu. Tak jsem vedl všelijaké úvahy o nemocech, a potom každému něco předepsal.

DON JUAN: A jaké medicíny jsi jim předepisoval?

SGANAREL: To byste se divil, pane - co mi slina přinesla na jazyk. Předepisoval jsem nazdařbůh - ale nasmál bych se, kdyby se nakonec uzdravili a ještě mi přišli poděkovat.

DON JUAN: A proč vlastně ne? Proč ty bys to nemohl dělat stejným právem jako všichni lékaři? Když se někdo uzdraví, určitě na tom nemají větší podíl než ty, vždyť celé to jejich umění je čirý humbuk. Slávu získávají beztak jen z náhodných úspěchů - proč bys toho nevyužil i ty, a když má některý nemocný štěstí, ať si klidně připisuje tvým lékům účinek, o



který se zasloužily příznivé okolnosti a přírodní síly.

SGANAREL: Vy se, pane, rouháte i medicíně?

DON JUAN: Je to jeden z největších bludů, do kterých lidé upadli.

SGANAREL: To potom nevěříte ani na kasiová povídky, ani na listy senny, ani na dávicí víno?

DON JUAN: A proč bych na to měl věřit?

SGANAREL: Jste nevěrou prolezlý. A přitom jste si mohl všimnout, není to tak dávno, jaký rozruch udělalo ve světě dávicí víno. I nejhorší pochybovači se obrátili, takové dělá zázraky, a já sám, jak mě tu vidíte, byl před třemi týdny svědkem něčeho úžasného.

DON JUAN: Copak to bylo?

SGANAREL: Jeden chlapík ležel celý týden v posledním tažení, nevěděli už, co mu předepsat, žádný lék nezabíral, až si někde konečně vzpomněl a dal mu dávicí víno.

DON JUAN: A on se z toho vykřesal?

SGANAREL: Ne, umřel.

DON JUAN: Opravdu skvělý výsledek.

SGANAREL: A ne snad? Celý týden ne a ne umřít, a pak je v tu ránu po něm. Můžete si představit něco účinnějšího?

DON JUAN: Máš vlastně pravdu.

SGANAREL: Ale nechme medicíny, když na ni beztak nevěříte, a raději si promluvíme o něčem jiném. Já totiž s tímhle hábitem jako bych vyrostl na duchu, takže mám zrovna sto chutí se s vámi přít. Dovolil jste mi přece, abych se hádal, vzpomínáte si, nesmím vás jenom napomínat a kárat.

DON JUAN: Jen spust'.

SGANAREL: Chtěl bych se jednou pořádně dovědět, co vy si opravdu myslíte. Je možné, abyste vůbec nevěřil na nebe?

DON JUAN: Nechme toho.

SGANAREL: Tedy nevěříte. A na peklo?

DON JUAN: Jdi už!

SGANAREL: Taky ne. A co takhle na ďábla, prosím vás?

DON JUAN: Ale ano, ano.

SGANAREL: Ani na toho ne. A život na onom světě na ten taky nevěříte?

DON JUAN: Ach, přestaň!

SGANAREL: To bude práce, než takového člověka obrátím na víru. Ale jenom bych ještě rád slyšel, co třeba hejkal - co o něm si myslíte? No!

DON JUAN: Já ho, pitomce, přerazím!

SGANAREL: Tohle už přestává všechno! Hejkal je přece něco tak opravdického, že na to dám krk. A na nic na světě nevěřit, to snad ani nejde. Nač tedy věříte vy?

DON JUAN: Nač věřím?

SGANAREL: Ano.

DON JUAN: Věřím, Sganareli, že dvě a dvě jsou čtyři a čtyři a čtyři je osm.

SGANAREL: To je mi holenku víra! Vaše náboženství je podle vašeho matematika? Lidi si dovedou nasadit do hlavy všelijaké brouky, to se musí nechat, a čím je kdo študovanější, tím to obyčejně mívá víc popletené. Já, pane, na rozdíl od vás, žádné školy zaplatpámbu nemám, a nikdo se taky nemůže pochlubit; že mě něco naučil, ale když to vezmu jen podle toho, na co svým rozumkem stačím, určitě mám na věci lepší názor, než všechny knihy dohromady, a proto moc dobře chápu, že tenhle svět, jak ho máme před očima, není nějaká houba, co vyrostla přes noc a sama od sebe. Rád bych se vás zeptal, kdo udělal tyhle stromy, ty skály, tu zem a to nebe tam nahoře - nebo jestli se to všechno udělalo samo. A co například vy, ano, vy - jste přece tady: udělal jste se sám, nebo se o to musel přičinit váš tatínek s vaší maminkou? A když se podíváte na všechny ty vymyšlenosti, ze kterých se lidský stroj skládá, není obdivuhodné, jak jedno do druhého zapadá? Ty nervy, kosti, žíly, tepny, ty... ty plíce, srdce, játra a všechny ostatní součástky, co jich tam je a co... Tak už mě zatra přerušte, prosím vás. Já se neumím přít, když mi nikdo neskáče do řeči. A vy si tu schválně mlčíte, a jenom ze zlomyslnosti mě necháváte mluvit.

DON JUAN: Čekám, kdy s tím mudrováním skončíte.

SGANAREL: Říkejte si co chcete, v člověku je něco tak úžasného, že to žádný učenec nedovede vysvětlit. To je celá moje moudrost. Není zázrak, že vůbec tady jsem a že v hlavě mám takovou věc, která myslí sto různých věcí najednou a dělá si s mým tělem, co chce? Napadne mě třeba zatleskat, napřáhnout ruce, zvednout oči k nebi, sklonit hlavu, hýbat nohama, rozejít se napravo, nalevo, dopředu, dozadu, zatočit se... (Otáčí se a upadne.)

DON JUAN: Výborně! Teď si tvá moudrost natloukla nos.

SGANAREL: Jsem to ale kus pitomce, že s vámi zabírám čas nějakými rozklady. Věřte si, nač chcete: jestli vás čeká věčné zatracení, co je mi do toho!

DON JUAN: Jenže při tom mudrování jsme myslím zabloudili. Zkus houknout tam na toho chlapíka, ať se ho zeptáme na cestu.

SGANAREL: Hej vy tam, člověče! Haló, sousede! Příteli, hola! Na slovíčko, prosím vás.

## **DRUHÝ VÝSTUP**

DON JUAN, SGANAREL, CHUDÁK

SGANAREL: Ukažte nám, kudy se dostanem do města.

CHUDÁK: Stačí, když půjdete pořád po téhle cestě, pánové, a teprve na konci lesa se dáte doprava. Jenom buďte opatrní, to vás upozorňuju, protože odedávna se tu vyskytují lupiči.

DON JUAN: Jsem ti velmi zavázán, příteli, a ze srdce děkuju.

CHUDÁK: Nemohl byste mi pane přispět nějakou almužnou?

DON JUAN: Ale, ale, vidím, že na té dobré radě chceš něco vydělat.

CHUDÁK: Jsem chudý člověk, pane, a žiju tady v lese úplně sám už deset let, Budu se modlit k nebi, aby vám dalo štědrnou odměnu.

DON JUAN: Spíš se pomodli, ať tobě dá kabát, a o cizí záležitosti se nestarej.

SGANAREL: To byste musel pána znát, člověče. Ten věří jenom, že dvě a dvě jsou čtyři a čtyři a čtyři je osm...

DON JUAN: Co tu mezi těmi stromy vlastně děláš?

CHUDÁK: Celý den se modlím k nebi za blaho poctivých lidí, od kterých něco dostanu.

DON JUAN: Žiješ si tedy docela slušně, jinak to ani není možné?

CHUDÁK: Bohužel, pane žiju jako nejhorší nuzák.

DON JUAN: Žertuješ! Kdo se celý den modlí k nebi, tomu se nemůže vést špatně.

CHUDÁK: Věřte mi, pane, že většinou nemám co do úst, ani kousek chleba.

DON JUAN: To je mi divné. Opravdu mizerná odměna za to, že se tak snažíš. Ale počkej, hned ti dám zlata k - ovšem když pěkně zakleješ.

CHUDÁK: Jak můžete chtít, pane, abych spáchal takový hřích?

DON JUAN: Musíš si rozmyslet, jestli stojíš o ten zlaták nebo ne. Tady je a bude tvůj - když zakleješ. Tumáš, ale musíš zaklít ...

CHUDÁK: Pane...

DON JUAN: Jinak ho nedostaneš.

SGANAREL: No tak trošku zaklej, co na tom!

DON JUAN: Vezmi si ho, tady je. Ber povídám - ale zaklej.

CHUDÁK: Ne, pane, to raděj umřu hladý.

DON JUAN: Dej pokoj - dám ti ho z lásky k lidstvu. - Ale co to je tamhle? Tři muži se vrhli na jednoho? Příliš nerovná hra - takovou zbabělost nesmím dovolit.

### **TŘETÍ VÝSTUP**

DON JUAN, DON CARLOS, SGANAREL

SGANAREL: Pak že není divous - ten můj pán: naschvál se vystavuje nebezpečí, ani nepočká, až si ho najde samo. Ale jeho zásah, namouduši, pomohl. Dva proti třem, a zahnali je.

DON CARLOS (v ruce kord): Útěk lupičů dokazuje, jak pádná je vaše ruka. Dovolte, pane, abych vám poděkoval za tak šlechetný čin a...

DON JUAN (se vrací s kordem v ruce): Neudělal jsem víc, pane, než byste na mém místě udělal sám. Podobné příhody jsou vždycky výzvou naší cti - ti lotři si přece počínali tak zbaběle, že nepostavit se jim, sám bych měl účast na jejich podlosti. Ale jak vlastně k tomu došlo, že jste jim padl do rukou?

DON CARLOS: Ztratil jsem se bratrovi a všem, kdo nás provázejí. A jak jsem se je pokoušel najít, narazil jsem na ty lupiče. Nejdřív mi zabili koně - a nebýt vaší statečné pomoci, určitě zabili i mne.

DON JUAN: Máte v úmyslu dostat se do města?

DON CARLOS: Ano, ale nechci do něho vstoupit. Jsme totiž nuceni, bratr a já, táhnout krajem, protože nás potkala nepříjemná věc, jedna z těch, které dohánějí šlechtice, aby obětoval sebe i rodinu přísným požadavkům cti. V takových případech pak bývá i úspěch vždycky osudný - znamená totiž buď ztrátu života, anebo vlasti. Vidím v tom neštěstí našeho šlechtického stavu - ani rozvaha, ani naprosto poctivé jednání nám neposkytují nejmenší záruku: jsme zotročeni zákony cti. Jestliže někdo

jiný překročí míru, náš život, náš klid i naše statky rázem závisí na pouhém rozmaru takového opovážlivce: stačí, aby si dovolil nás urazit, a pravý šlechtic za to musí platit životem.

DON JUAN: Výhodu máme leda v tom, že neméně těžkým chvílím, a nakonec i stejnému nebezpečí, vystavujeme také ty, kdo se na nás dopouštějí urážky jen z rozmaru a pro potěšení. Ale nepokládal byste za příliš dotěrné, když se zeptám, o jakou záležitost vlastně jde?

DON CARLOS: Věc dospěla už tak daleko, že není proč se s ní tajit. Ta urážka bije přímo do očí, proto ani naše čest nemá zájem dál skrývat, jak jsme byli potupeni, naopak chceme, aby naše pomsta zazářila a aby tedy bylo veřejně známo, co máme v úmyslu. Proto vám neváhám, pane, svěřit: naše sestra byla svedena a unesena z kláštera a původcem toho hanebného činu je jistý Don Juan Tenorio, syn Dona Luise Tenoria. Pátráme po něm už několik dní a dnes ráno jsme mu byli téměř v patách. Jeden sluha nám totiž oznámil, že v doprovodu čtyř nebo pěti osob vyjel na koni a dal se podél pobřeží. Ale naše úsilí bylo zatím marné - nepodařilo se nám zjistit kam se poděl.

DON JUAN: Vy znáte, pane, toho Dona Juana, o kterém jste se zmínil?

DON CARLOS: Ne, sám ho neznám. Nikdy jsem ho neviděl, jen bratr mi ho líčil. Jeho pověst je ovšem nevalná a život toho člověka...

DON JUAN: Přestaňte, pane, prosím vás. Jsme tak trochu přátelé, a proto by ode mne bylo podlé, kdybych poslouchal, jak ho pomlouváte.

DON CARLOS: Kvůli vám, pane, už o něm neřeknu vůbec nic - a bude to vskutku nejnepatrnější projev vděčnosti za to, že jste mi zachránil život, když pomlčím o vašem známém - v dobrém bych o něm beztak mluvit nemohl. Ale i kdyby byl váš nejlepší přítel, smím snad doufat, že jeho čin neschvalujete a že vás nepřekvapuje naše úsilí ho pomstít.

DON JUAN: Naopak, můžete počítat s mou pomocí, a dokonce vám ušetřím zbytečnou námahu. Jsem přítel Dona Juana, na tom se nedá nic změnit, ale rozhodně se nesluší, aby beztrestně urážel šlechtice. Máte mé slovo, že se postarám, aby vám dal zadostiučinění.

DON CARLOS: Jaké zadostiučinění může smýt takovou urážku?

DON JUAN: Takové, jaké vyžaduje vaše čest. Ostatně byste se nemusil dál obtěžovat hledáním Dona Juana, zaručuju vám, že se dostaví kamkoli budete chtít a kdykoli vám to bude vhod.

DON CARLOS: Pro toho, kdo byl uražen do hloubi duše, je taková vyhlídka útěšná, ale když si uvědomím, čím jsem vám zavázán, nesl bych vaši účast na souboji příliš bolestně.

DON JUAN: Přilnul jsem k Donu Juanovi tak pevně, že není možné, abych nezasáhl do boje, když se do něho pustí on. Koneckonců ručím za něho jako sám za sebe - řekněte mi jen, kdy vás má vyhledat, aby vám dal satisfakci.

DON CARLOS: Osud je ke mně krutý! Proč vděčím za život právě vám a proč právě Don Juan je váš přítel?

#### **ČTVRTÝ VÝSTUP**

DON ALONZO, TŘI ČLENOVÉ JEHO DRUŽINY, DON CARLOS, DON JUAN, SGANAREL

DON ALONZO: Dejte napít koním, a pak je přiveďte za námi. Půjdu chvíli pěšky.  
Bože, co se tady děje! Vy jste tu, bratře, s naším úhlavním nepřítelem!

DON CARLOS: S úhlavním nepřítelem?

DON JUAN (ustoupí o tři kroky a hrdě uchopí rukojeť svého kordu): Ano, já jsem Don Juan. Ani vaše převaha mě nedonutí, abych zapřel své jméno.

DON ALONZO: Zajdeš jako zrádce a ...

DON CARLOS: Dost, bratře, dost! Vděčím mu za svůj život. Padl jsem do rukou lupičů, a kdyby mi nebyl pomohl se zbrání v ruce, určitě mě zabili.

DON ALONZO: To je podle vás důvod, který má zabránit naší pomstě? Jakákoli služba prokázaná nepřítelem nikoho mravně nezavazuje. Kdyby se měl poměřit váš dluh a jeho provinění, bratře, vaše vděčnost se ukáže jako směšná. Čest je přece neskonale cennější než život, a proto vskutku nedlužíte nic tomu, kdo vám zachoval život, ale nás připravil o čest.

DON CARLOS: Víím bratře, že šlechtic vždycky musí rozlišovat mezi hodnotou života a ctí. Hlásím se k svému závazku, ale to neznámá, že rozhořčení nad naší potupou ve mně opadlo. Dovolte jen, abych mu zde oplatil, co jsem od něho přijal, abych se s ním na místě vyrovnal za život, který mu dlužím. Vždyť stačí pomstu pouze odložit, dopřát mu jen několik dní, aby se mohl těšit z výnosu svého dobrého skutku.

DON ALONZO: Ne, ne, každý odklad by ohrozil naši pomstu - další příležitost se třeba už nenaskytne. Samo nebe nám ji tu nabízí a záleží jenom na nás, zda ji využijem. Když je smrtelně zasažena čest, je každá zdrženlivost nemístná a nesmí nám ani přijít na mysl. A jestliže vám se hnuší přiložit ruku k dílu, stačí, když odejdete a všichni slávu této oběti ponecháte mně.

DON CARLOS: Bratře, já vás prosím.

DON ALONZO: Jsou to zbytečné řeči: musí zemřít.

DON CARLOS: Přestaňte, bratře, povídám. Nedopustím, aby ho někdo napadl a přísahám, že ho budu bránit proti komukoli. Dokážu ho zaštitit vlastním životem, který mi zachránil, a každá rána, kterou povedete proti němu, zasáhne nejdřív mne.

DON ALONZO: Stavíte se tedy po bok našeho nepřítele a proti mně? Místo aby se vás při pohledu na něho zmocňoval hněv, rozplýváte se nad ním samými ohledy a laskavostí?

DON CARLOS: Vždyť jednáme spravedlivě, bratře, zachovejme tedy míru. K čemu je vaše prchlivost, když jde o to, abychom pomstili naši čest? Ano, je třeba mít odvalu, ale také ji ovládat, ve statečnosti nesmí být nic zběsilého, naopak, statečný člověk se musí ke všemu stavět rozumně a po zralém uvážení, a nenechat se strhnout zaslepeným hněvem. Rozhodně nechci, bratře, zůstat dlužníkem svého nepřítele, a především mu musím splatit to, zač jsem mu zavázán. Když odložíme pomstu, vynikne pak tím víc, a bude to pro ni dokonce výhodnější. Právě tato nevyužitá příležitost dokáže celému světu, jak je naše pomsta spravedlivá.

DON ALONZO: Je to neuvěřitelná slabost a děsivá slepota, když někdo riskuje vlastní čest pro směšnou představu jakéhosi pomyslného závazku!

DON CARLOS: Ne, bratře, tím se netrapte. Jestliže dělám chybu, určitě ji budu umět napravit - spolehněte se, že o naši čest se postarám sám. Víím, čím jsme jí povinováni, a jestliže z vděčnosti žádám, abychom posečkali jediný den, znamená to zároveň, že si pak bude ještě vroucněji přát, abychom jí učinili zadost. Vidíte, Done Juane, že se poctivě snažím vyrovnat se s vámi za dobrodiní, které jste mi prokázal. Ale měl byste z toho také usoudit, co bude následovat: věřte, že s nemenším zanícením splním i svou povinnost a tedy stejně svědomitě jako oplácím váš dobrý skutek, oplátím i vaši urážku. Nijak vás nechci nutit, abyste se tu šířil o svých citech, můžete si zcela volně a v klidu uvážit, k čemu se hodláte rozhodnout. Sám si dostatečně uvědomujete plný rozsah potupy, kterou jste nám způsobil, a proto také sám dovedete posoudit, jak musí být odčiněna. Jsme ochotni nastoupit cestu, která povede ke smíru, ale je i možnost násilného a krvavého řešení. Ostatně ať už vaše volba dopadne jakkoli, mám vaše slovo, že přimějete Dona Juana, aby nám dal zadostiučinění. Postarejte se, prosím vás, aby se mi ho dostalo a vzpomeňte si, že všude jinde než tady se už budu cítit vázán jenom svou

ctí.

DON JUAN: Nic jsem od vás nežádal, a co jsem slíbil, dodržím.

DON CARLOS: Pojdme, bratře. Tou chvílí poshovění nikterak neutrpí naše strohá povinnost.

#### **PÁTÝ VÝSTUP**

DON JUAN, SGANAREL

DON JUAN: Hej, Sganareli!

SGANAREL: Přejete si?

DON JUAN: Takhle, ty ničemo? Když se někdo na mě vrhá, ty si utečeš?

SGANAREL: Odpusťte, pane, já byl jen tady vedle. Mně se zdá, že ten hábit působí projímavě. Stačí si ho navléknout, a jako byste vzal medicínu.

DON JUAN: Hrom do tebe, ty nestydo! Kdybys to své strašpytlivství zakryl aspoň něčím slušnějším. A jestlipak víš, komu jsem zachránil život?

SGANAREL: Já? Ne.

DON JUAN: Jednomu z Elvířiných bratrů.

SGANAREL: Jednomu...

DON JUAN: Celkem řádný člověk, zachoval se dobře. Mrzí mě, že jsem s ním na kordy.

SGANAREL: Všechno byste mohl lehce urovnat.

DON JUAN: Jistě. Jenomže má láska k Doně Elvíře vychladla, a vůbec, žádný trvalý závazek neodpovídá mé povaze. V lásce mám rád svobodu, to přece víš, a k tomu, abych ubednil své srdce do čtyř stěn, se nedovedu odhodlat. Už jsem ti řekl dvacetkrát, že mám přirozený sklon poddávat se všemu, co mě přitahuje. Mé srdce patří všem krásným ženám, ať se v něm tedy pěkně vystřídají a každá si je podrží tak dlouho, dokud to svede. - Ale ta nádherná stavba, co vidím mezi těmi stromy, to je co?

SGANAREL: Vy nevíte?

DON JUAN: Ne, opravdu ne.

SGANAREL: No tohle! Přece hrobka, kterou si dal postavit komtur, když jste ho zabil.

DON JUAN: Á, máš pravdu. Já netušil, že to je tady, tak blízko. Kdekdo mi bájil o té stavbě, a také o komturově soše. Mám chuť si to jít prohlédnout.

SGANAREL: Pane, nechoďte tam.

DON JUAN: Proč?

SGANAREL: Není právě zdvořilé navštěvovat člověka, kterého jste zabil.

DON JUAN: Naopak, tou návštěvou mu chci dokázat, že vím, co se sluší a jestli je dobře vychovaný, taky jí musí vlídně přijmout. Pojd', zajdeme dovnitř.

Mauzoleum se otvírá, uvnitř je vidět skvělý náhrobek a komturovu sochu.

SGANAREL: Ach, to je krása! Ty krásné sochy! Ten krásný mramor! A ty krásné sloupy! Všechno je to tak krásné! Co tomu říkáte, pane?

DON JUAN: Že u mrtvého si člověk sotva může představit větší ctižádost. A zvláště se obdivuju, že někdo se po celý život umí spokojit s docela skromným

příbytkem, ale po smrti, když z toho už nemá nic, musí mít něco tak velkolepého.

SGANAREL: A tady je ta komturova socha.

DON JUAN: Ten ale vypadá! A ještě má plášť jak římský císař!

SGANAREL: To se musí nechat, pane, opravdu se povedl. Jako živý, jen promluvit. Ale kouká po nás, že se začnu bát, kdybych tu byl sám. Tak se mi zdá, že nás tu moc rád nevidí.

DON JUAN: To bych mu neradil. Takhle se odvděčit, když mu prokazuju čest? Zeptej se ho, jestli chce jít se mnou na večeři.

SGANAREL: Večeřet už myslím opravdu nepotřebuje.

DON JUAN: Povídám, zeptej se ho.

SGANAREL: Děláte si legraci? Nejsem blázen, abych mluvil na nějakou sochu.

DON JUAN: Udělej, co ti říkám.

SGANAREL: To jsou nápady! Pane komture... (stranou) taková hloupost, sám se tomu musím smát; ale to mě navedl můj pán. (Nahlas.) Pane komture, můj pán, Don Juan, se dává ptát, jestli byste mu prokázal tu čest a přišel k němu na večeři.

Socha přikývne

SGANAREL: Ach!

DON JUAN: Co je? Co zas máš? No tak řekni - neumíš mluvit?

SGANAREL (udělá stejný pohyb hlavou jako předtím socha a přikývne): Ta socha ...

DON JUAN: Tak bude to, mizero? Co chceš říct?

SGANAREL: Chci říct, že ta socha ...

DON JUAN: To slyším! Ale co ta socha? Mluv, nebo tě zmlátím, žes to neviděl!

SGANAREL: Ta socha na mě kývla.

DON JUAN: Zatracený lotře!

SGANAREL: Kývla na mě, povídám. A je to namouduší pravda. Jděte si s ním promluvit sám a uvidíte. Třeba.

DON JUAN: Pojď, ničemo, jen pojď, ať se přesvědčíš na vlastní oči, jaký jsi strašpytel. Dávej pozor. Přál by si pan komtur se mnou povečeřet?

Socha znovu přikývne.

SGANAREL: Ani kdyby mi někdo dával pytel zlata... Tak co, pane?

DON JUAN: Pojď, jdem pryč!

SGANAREL: Tady vidíte ty neznabohy, co na nic nevěří.

#### ČTVRTÉ DĚJSTVÍ

##### PRVNÍ VÝSTUP

DON JUAN, SGANAREL

DON JUAN: Ať je to jak chce, pustme to z hlavy. Vždyť o nic nejde - třeba nás ošálilo to divné světlo nebo nám tam nějaké páry stouply do hlavy a

zakalily nám zrak.

SGANAREL: Ale pane, snad nebudete popírat, co jsme viděli téměř očima. Že tou hlavou kývl, je svatosvatá pravda. A nic bych za to nedal, že nebe se už nemůže dál dívat, jak žijete a proto udělalo ten zázrak, aby vás přesvědčilo a přivedlo vás zpátky...

DON JUAN: Poslyš, jestli mě ještě někdy začneš otravovat svým pitomým kázáním, jestli o tom jenom cekneš, seženu si někoho, aby mi půjčil karabáč, tři nebo čtyři chlapi mi tě podrží a spráskám tě jako psa. Rozuměls?

SGANAREL: Znamenitě, pane, do puntíku. Vyjadřujete se naprosto jasně. Vůbec se mi na vás líbí, že neděláte žádné okolky. Všechno umíte povědět tak srozumitelně, až se vám obdivuju.

DON JUAN: Tak - a večere ať je co nejdřív. Chlapče, židli!

#### **DRUHÝ VÝSTUP**

DON JUAN, HYACINT, SGANAREL

HYACINT: Pane, je tu váš dodavatel pan Neděla a chtěl by s vámi mluvit.

SGANAREL: No to nám ještě scházelo, aby se přišel poptat na zdraví pan věřitel. Snad si nejde říct o peníze? Jak si to vlastně představuje? Nemohls mu vysvětlit, že pán není doma?

HYACINT: To už mu vykládám tři čtvrtě hodiny, jenže on mi nechce věřit. Posadil se tam vedle, že prý počká.

SGANAREL: Tak ať čeká, dokud ho to bude bavit.

DON JUAN: Ale kde - ne ne, jen ať jde dál. Zapírat se před věřiteli je ta nejhorší taktika. Vždycky se jim má dát aspoň něco, tak se jich člověk nejlíp zbaví, a ještě odejdou spokojeni. Nebude mě to stát ani pěták - já vím, jak na to.

#### **TŘETÍ VÝSTUP**

DON JUAN, PAN NEDĚLA, SGANAREL, SLOUŽÍCÍ

DON JUAN (se mu klaní náramně uctivě): Á, pan Neděla -pojdte dál! Jsem opravdu rád, že vás vidím - a oni vás neuvedou hned, mám já to lidi! Sice jsem nařídil, aby ke mně nikoho nepouštěli, ale to neplatí pro vás - vy přece máte plné právo, abyste našel moje dveře vždycky otevřené.

NEDĚLA: Jste velmi laskav, pane.

DON JUAN (lokajům): Jak si to, darebáci, představujete? Nechat pana Nedělu, aby čekal v předsíni. Však já vás naučím rozlišovat mezi lidmi.

NEDĚLA: Ale vždyť se nic nestalo, pane.

DON JUAN: Pan Neděla je můj, nejlepší přítel, a vy mu řeknete, že nejsem doma. Jak vás to mohlo napadnout?

NEDĚLA: Pane jsem váš služebník a přišel jsem...

DON JUAN: Nějaké křeslo pro pana Nedělu, ale honem!

NEDĚLA: Mně je docela dobře, pane.

DON JUAN: Kdepak, chci vás mít vedle sebe.

NEDĚLA: Já rád posedím tady.

DON JUAN: Odneste tu stoličku, řekl jsem křeslo!

NEDĚLA: Ale to se, pane, pro mne ani nehodí...



DON JUAN: Ne, ne, já vím, čím jsem vám zavázán a nepřeju si, aby mezi námi dělali nějaký rozdíl.

NEDĚLA: Pane ...

DON JUAN: Tak už se přece posadte.

NEDĚLA: To ani nestojí za to, pane, jsem tu jenom na slovíčko. Já bych chtěl.

DON JUAN: Tady prosím, posadte se konečně.

NEDĚLA: Děkuju, pane, mně takhle nic nechybí. Přišel jsem...

DON JUAN: Ne, dokud si nesednete, nebudu vás prostě poslouchat.

NEDĚLA: Jak si tedy přejete, pane. Já jsem...

DON JUAN: To je k nevíře, pane Nedělo, jak vám to zdraví slouží!

NEDĚLA: Ano, jak račte, pane, děkuju vám. Přišel jsem...

DON JUAN: To je tím, že máte dobrý kořínek - svěží rty, v obličejí pěkně růžový, očka vám jen svítí.

NEDĚLA: Já bych vám chtěl...

DON JUAN: A vede vaší paní manželce?

NEDĚLA: Docela dobře, pane, zaplatpámbu.

DON JUAN: Je to hodná paní.

NEDĚLA: K službám, pane. Přišel jsem...

DON JUAN: A co vaše holčička, Lolinka, jakpak se jí daří?

NEDĚLA: Výborně.

DON JUAN: Takové hezké děvčátko! Ani nevíte, jak ji mám rád.

NEDĚLA: To je až příliš veliká čest, pane. Já bych vám...

DON JUAN: A co váš Pavlík? Pořád řeže do toho bubínku?

NEDĚLA: Pořád, pane. Já...

DON JUAN: A co Raf, ten váš pejsek? Ještě tolik vrčí a kouše do nohy každého, kdo k vám přijde?

NEDĚLA: Je to s ním čím dál horší, pane, ne a ne ho to odnaučit.

DON JUAN: Nediňte se, že se vyptávám na celou rodinu -víte, jak mi na vás záleží.

NEDĚLA: Jsme vám nesmírně vděčni, pane. A já ...

DON JUAN (mu podává ruku): Podejte mi ruku, pane Nedělo. Jste přece můj přítel?

NEDĚLA: Jsem váš sluha, pane.

DON JUAN: Namouduši, jsem vám upřímně oddaný.

NEDĚLA: To je pro mne taková čest... Já totiž...

DON JUAN: Nevím, co bych pro vás neudělal.

NEDEĚLA: Pane, tolik laskavosti si ani nezasloužím.

DON JUAN: A bez postranních úmyslů, to mi, prosím vás, věřte.

NEDEĚLA: Jak já k tomu vůbec přijdu, pane? Ale já bych ...

DON JUAN: Prosím vás! Jen se neostýchejte, pane Nedělo - chtěl byste se mnou povečeřet?

NEDEĚLA: Ne, pane, děkuju vám, musím se hned vrátit. Já jen...

DON JUAN (vstane): Tak přineste rychle světlo pro pana Nedělu a čtyři nebo pět lidí ať ho doprovodí. S mušketami.

NEDEĚLA (rovněž vstane): To není třeba, pane, dojdu dobře sám. Ale já ...

SGANAREL rychle odklízí křesla.

DON JUAN: Co vás napadá! Chci, aby vás doprovodili. Přece víte, jak mi na vás záleží. Jsem váš služebník a navíc i dlužník.

NEDEĚLA: Ach, pane...

DON JUAN: Tím já se nijak netajím, však to taky každému vykládám...

NEDEĚLA: Jestli...

DON JUAN: Mám vás doprovodit ke dveřím?

NEDEĚLA: Pane, vy žertujete! Pane...

DON JUAN: Tak mě aspoň, obejměte, prosím vás. A věřte mi, to vám znovu říkám, že můžete počítat s mou naprostou oddaností. Opravdu nic na světě bych vám nedovedl odepřít. (Odejde.)

SGANAREL: Musíte uznat, že náš pán vás má skutečně rád.

NEDEĚLA: To je pravda. Je samá poklona a chová se ke mně tak zdvořile, že mu nikdy nedokážu říct o peníze.

SGANAREL: Můžete se spolehnout, že u nás by každý položil za vás život, všichni jak tu jsme. Zrovna bych si přál, aby se vám něco stalo, aby vás třeba někdo pořádně seřezal holí, to byste teprve viděl, jak my všichni...

NEDEĚLA: To vám věřím. Ale Sganareli, prosím vás, kdybyste se mu někdy aspoň zmínil o těch penězích.

SGANAREL: Ale s tím si vůbec nedělejte starost, zaplatí vám všechno, do posledního.

NEDEĚLA: Ovšem u vás, Sganareli, mám taky nějaký dloužek.

SGANAREL: Snad byste o tom nemluvil!

NEDEĚLA: Jak to? Já přece...

SGANAREL: Copak nevím, že jsem vám dlužný?

NEDEĚLA: To ano, ale...

SGANAREL: Tak pojďte, pane Nedělo, já vám posvítím.

NEDEĚLA: Ale ty peníze...

SGANAREL (uchopí pana Nedělu za ruku): Chcete si ze mě dělat legraci?

NEDEĚLA: Chci...

SGANAREL (ho táhne): No tak!

NEDEĽLA: Chápu, že...

SGANAREL (ho strká): Hlouposti!

NEDEĽLA: Ale...

SGANAREL (ho strká): Šup!

NEDEĽLA: Já...

SGANAREL (ho vytlačí z jeviště): Šup, povídám!

#### ČTVRTÝ VÝSTUP

DON LUIS, DON JUAN, HYACINT, SGANAREL

HYACINT: Pane - váš pan otec.

DON JUAN: To jsem si mohl myslet! Ještě tahle návštěva a začnu zuřit.

DON LUIS: Vidím, že vás jen obtěžuju - jistě byste se beze mne snadno obešel. Popravdě řečeno, my dva máme zvláštní schopnost si navzájem překážet. Vás unavují moje návštěvy a mě zas vaše nezřízené chování. Nebe ví nejlíp, čeho je nám zapotřebí, zatímco my si bohužel neuvědomujeme dosah svého počínání, když se stavíme chytřejší a prozíravější než nebesa a dotíráme na ně zaslepenými prosbami a neuváženými požadavky! S neskonalou vroucností jsem toužil mít syna, vyprošoval jsem si ho bez ustání, tak úpěnlivě, že to bylo neuvěřitelné. A když jsem konečně udolal nebe svým žadoněním a dalo mi syna, stal se zármutkem a trýzní mého života, ačkoli jsem se domníval, že bude jeho radostí a útěchou. Řekněte, jak se podle vás mám dívat na tu záplavu hanebných činů, jejichž nechutná podoba se tak těžko dá před lidmi zastřít, na tu nepřetržitou řadu krajně nepříjemných afér, které nás nutí dennodenně zneužívat panovnickovy dobroty, takže se už marně dovolávám jeho vděčnosti za své někdejší služby a nemohu spoléhat ani na přátele, protože i ti už ztratili jeho důvěru. Ach, jak je to všechno od vás podlé. Nestydíte se, že jste tak málo hoden svého urozeného původu? Povězte, zda vůbec máte právo si na něm zakládat? Co jste na světě vykonal, abyste si mohl říkat šlechtic? Myslíte, že stačí jenom to jméno a erb, že se můžeme chlubit ušlechtilou krví, která v nás koluje, a přitom žít bezectně? Ne, ne, kde nejsou mravní hodnoty, tam původ neznamena nic. Proto také máme podíl na slávě svých předků jen tehdy, když se jim snažíme podobat. A právě zář jejich činů, která na nás dopadá, zavazuje a ukládá nám, abychom jim dělali čest, šli v jejich stopách a nezpronevěřili se jejich vynikajícím vlastnostem, chceme-li být pokládáni za skutečné potomky. Co je vám platné, že pocházíte z takového rodu, když ve vás nepoznává svou krev a když vy sám nedovedete nic vytěžit z toho, co vaši předkové slavně vykonal. Naopak, jejich velikost se na vás odráží jen k vaší hanbě a jejich sláva vrhá na vás takové světlo, že vaše ostudné počínání před celým světem jenom tím víc vyniká. Uvědomte si konečně, že šlechtic, který žije tak zle, je přírodní zrůda a že prvním znakem urozenosti je mravní zdatnost. Pro mne je vždycky důležitější, co kdo dělá, než jak se podpisuje a víc bych si vážil nádeníkova syna, když se bude chovat jako řádný člověk, než syna z královského rodu, kdyby žil jako vy.

DON JUAN: Pane, když se posadíte, bude se vám mluvit líp.

DON LUIS: Ne, mám dost tvých drzostí, nechci si sednout a taky už nepromluví - vidím, že má slova se tě ani netknou. I při své ničemnosti si ale pamatuj: tvému počínání se podařilo udolat dokonce mou otcovskou lásku, takže si teď už poradím s tvou nezřízeností a to dřív, než si myslíš, předejdu boží hněv a potrestám tě tak, abych se přestal hanbit, že jsem tě přivedl na svět. (Odejde.)

#### PÁTÝ VÝSTUP

DON JUAN, SGANAREL

DON JUAN: Och, kdybyste umřel co nejdřív, nic lepšího nemůžete udělat. Na každého přece musí jednou dojít, a je k vzteku, když se syn se málem nedožije otcovy smrti. (Usedne do křesla.)

SGANAREL: Ach, pane, to jste neměl.

DON JUAN: Co jsem neměl?

SGANAREL: Pane.

DON JUAN (vstane z křesla): Co jsem neměl?

SGANAREL: Ano, pane, neměl jste si nechat líbit ty jeho řeči, spíš ho popadnout za límec a vyrazit. Kdo jakživ viděl takovou nehoráznost? Otec bude něco vyčítat synovi, domlouvá mu, aby se napravil, rozpomněl se na svůj původ, žil jako řádný člověk a spoustu podobných nesmyslů! Copak tohle si může nechat líbit někdo jako vy, když sám ví nejlíp, jak se má žít? Obdivuju se vaší trpělivosti - já na vašem místě jsem ho už dávno poslal k čertu. (Stranou.) Zatracená podlízavost! K čemu ta mě ještě dožene?

DON JUAN: Dostanu už konečně tu večeři?

### ŠESTÝ VÝSTUP

DON JUAN, DONA ELVIRA, DROBET, SGANAREL

DROBET: Pane, nějaká dáma v závoji si přeje s vámi mluvit.

DON JUAN: Co to může být?

SGANAREL: Uvidíme.

ELVÍRA: Nediňte se, Done Juane, že k vám jdu teď večer a v takovém ustrojení. Mám naléhavý důvod vás navštívit, protože to co vám chci říct, nesmím odkládat. Hněv, který jsem ještě dnes ráno nedovedla utajit, mě opustil - ve mně se od té doby udála veliká změna. Už k vám nepřichází táž Dona Elvíra, které na vás přivolávala to nejhorší, byla krajně pobouřená, samá výčitka a dychtivá pomsty. Nebe očistilo mou duši ode všech nedůstojných vášní, které jste ve mně vyvolal, ode všech zmatků a vznětů hříšné náklonnosti, od ponižujícího vzplanutí pozemské, smyslné lásky a ponechalo v mém srdci jen ryzí cit, neujařmený tělesností, zbožnou oddanost, lásku ode všeho oproštěnou, která nesleduje vlastní zájem, ale má starost jen o vás.

DON JUAN (Sganarelovi): Ty snad pláčeš.

SGANAREL: Odpusťte.

ELVÍRA: A právě tahle dokonalá a čistá láska mě přivedla za vámi, pro vaše dobro, na pokyn z nebe, který vám chci tlumočit, abych vás v poslední chvíli zadržela před pádem do propasti. Ano, Done Juane, znám všechny výstřelky, kterých jste se v životě dopustil, ale došlo k tomu, že nebe ve mně vyvolalo cit vroucí účasti, otevřelo mi oči nad mými vlastními poklesky a zároveň mě vybídlo k této návštěvě, abyste se mohl dovědět, že vaše viny zcela vyčerpaly boží slitovnost a že se nad vámi vznáší už jenom strašlivý hněv, kterému by se však dalo ještě uniknout pokáním, pokud je ovšem vykonáte ihned, neboť vám snad nezbyvá ani celý den, chcete-li se zachránit před nevídaným neštěstím. Já sama už na vás nelpím žádnou světskou náklonností a vzdávám nebesům díky za to, že jsem vystřízlivěla ze svých pošetilých představ. Rozhodla jsem se vstoupit do kláštera a přála bych si jen žít aspoň tak dlouho, abych odčinila svůj hřích a přísnou kajícíností dosáhla odpuštění za to, že jsem úplně zaslepená propadla náporu trestuhodné vášně. Ale i v tom klášterním ústraní budu nesmírně trpět, kdyby se ten, koho jsem tak horoucně a něžně milovala, měl stát neblahým příkladem boží spravedlnosti. A

naopak, kdyby se mi podařilo vás přimět, abyste odvrátil děsivý zásah, který vám hrozí, způsobí mi to neuvěřitelnou radost. Prosim vás, Done Juane, dopřejte mi, jako poslední projev svého citu, tuhle sladkou útěchu a neodpírejte mi naději, když o to v slzách žadoním, že budete zachráněn. Nedokáže-li vás k tomu přimět vlastní zájem, nechte se pohnout aspoň mými prosbami a ušetřte mě útrap, které by mi způsobila představa, že jste odsouzen k věčnému zatracení.

SGANAREL (stranou): Nebohá žena!

ELVÍRA: Milovala jsem vás s neskonalou něžností, nic na světě mi nebylo dražší než vy. I na svou povinnost jsem kvůli vám zapoměla, udělala jsem pro vás všechno a nežádám za to jinou odměnu, než abyste napravil svůj život a předešel vlastní záhubě. Zachraňte se, prosím vás, ať už proto, že mě máte rád, anebo že máte rád aspoň sám sebe. Ještě jednou vás o to prosím, Done Juane, a vidíte, že s pláčem. A jestliže nic nezmohou slzy té, kterou jste kdysi miloval; zapřísahám vás vším, co vás vůbec může pohnout.

SGANAREL (stranou, s pohledem na Dona Juana): Má srdce jako kámen!

ELVÍRA: Skončila jsem a půjdu. To je všechno, co jsem vám chtěla říct.

DON JUAN: Je pozdě, paní, zůstaňte tady. Uložíme vás co nejlíp.

ELVÍRA: Ne, Done Juane, nezdržujte mě už.

DON JUAN: Opravdu bych byl rád, paní, kdybyste tu zůstala.

ELVÍRA: Říkám vám, že ne. Neztrácejme čas zbytečnými řečmi? Nechte mě odejít rychle - zbytečně byste mi nabízeli, že mě doprovodíte. Už pomýšlejte jenom na to, jak nejlíp využít mého varování.

#### **SEDMÝ VÝSTUP**

DON JUAN, SGANAREL, SLOUŽÍCÍ

DON JUAN: Jestlipak víš, že jsem k ní ještě něco pocítil, trochu mě vzrušila a to nové a podivné co na ní je, má pro mě půvab? To nedbalé oblečení, unylý pohled a její slzy ve mně dokonce oživily poslední jiskřičky dávno vyhaslého citu.

SGANAREL: Tím chcete říct, že její slova s vámi vůbec nehnula.

DON JUAN: Teď už se jdem ale najíst.

SGANAREL: Bodeť.

DON JUAN (usedá ke stolu): Sganareli, nejspíš se budem přece jen muset polepšit.

SGANAREL: No to je řeč!

DON JUAN: Pámbuví, že ano. Musíme se polepšit. Ještě dvacet nebo třicet let žít takhle, ale pak už začnem nad sebou uvažovat.

SGANAREL: O jé, o jé, o jé!

DON JUAN: Co ty na to?

SGANAREL: Nic. Je tu večeře. (Z mísy, kterou přinášejí, sebere kousek a strčí jej do úst.)

DON JUAN: Poslouchej, nemáš ty oteklou tvář? Co se ti udělalo? Ukaž, co to tam máš.

SGANAREL: Ale nic.

DON JUAN: No jen ukaž! Opravdu mu tam naskočil otok. Honem nějaký skalpel, to se

musí proříznout! Chudák, mele z posledního, takový nádor ho taky může udusit. Počkej! Vidíš, jak byl zralý. Jsi ale mizera!

SGANAREL: Já chtěl, pane, namouduši, jenom ochutnat, jestli to kuchař nepřesolil nebo nepřepepřil.

DON JUAN: Tak už se tadyhle posad' a jez. Až se navečeřím, budu tě potřebovat. Vidím, že máš hlad.

SGANAREL (si sedá ke stolu): To bych řekl, pane. Však jsem nejedl od samého rána. Ochutnejte tohle -něco báječného!

Jakmile si SGANAREL naloží porci, lokaj mu ihned odnese talíř.

SGANAREL: Můj talíř! Kam s tím talířem? Jen se laskavě tolik nehoňte! Umíte, holenku servírovat čisté talíře - nestačím koukat, jak vám to jde od ruky! A vy zas, Hyacinte, vždycky víte, kdy nalít - všechna čest!

Zatímco lokaj SGANARELOVI nalévá, jiný mu znovu odnáší talíř.

DON JUAN: Kdo to takhle může tlouct na dveře?

SGANAREL: Koho nám zas čerti nesou zrovna při večeři?

DON JUAN: Ať mi sem teď nikoho nepouštějí, chci se aspoň v klidu najíst.

SGANAREL: Nechte to na mně, pane, půjdu se podívat sám.

DON JUAN (když uvidí Sganarela, který se zděšeně vrací): Tak co je? Co se zas děje?

SGANAREL (kývá hlavou jako to dělala socha): Ten... ten je tam!

DON JUAN: Jdu se podívat - ukážu mu, že se mnou nic nehne.

SGANAREL: Nešťastný Sganareli, kam teď zalezeš?

#### **OSMÝ VÝSTUP**

DON JUAN, SOCHA KOMTURA, která usedá ke stolu, SGANAREL, SLOUŽÍCÍ

DON JUAN (lokajům): Židli a ještě jeden příbor a honem! (Sganarelovi.) A ty si pojd' sednout ke stolu.

SGANAREL: Pane, mě už ten hlad přešel.

DON JUAN: Posad' se, povídám! A něco k pití! Na zdraví pana komtura! S tebou mu připíjím, Sganareli. Nalijte mu víno.

SGANAREL: Nemám, pane, žízeň.

DON JUAN: Pij - a něco zazpívej, ať se pan komtur povyrazí.

SGANAREL: Pane, chytil jsem rýmu.

DON JUAN: To nevadí, jen spust'! A vy ostatní sem pojdte taky - budete ho doprovázet.

SOCHA KOMTURA: Dost už, Done Juane. Zvu vás, abyste zítra přišel povečeřet ke mně. Pokud se odvážíte.

DON JUAN: Ano. Půjdu a vezmu s sebou jen Sganarela.

SGANAREL: Děkuju za pozvání, ale já zítra držím půst.

DON JUAN (Sganarelovi): Jdi posvítit.

SOCHA KOMTURA: Ten, komu ukazuje cestu Bůh, nepotřebuje světlo.

## **PÁTÉ DĚJSTVÍ**

### **PRVNÍ VÝSTUP**

DON LUIS, DON JUAN, SGANAREL

DON LUIS: Je vůbec možné, synu, že dobrotivé nebe vyslyšelo mé prosby? Co mi tu říkáte, je skutečně pravda? Nechcete mě jen uchlácholit falešnou nadějí a mohu se aspoň trochu spolehnout, že ta překvapivá zpráva o vašem obrácení a nápravě nelhala?

DON JUAN (dělá ze sebe pokrytce): Ano, máte před sebou syna, který se probral ze své pomýlenosti. Nejsem už tím, kým jsem byl ještě včera večer. Nebesa ve mně způsobila - naráz - proměnu, která jistě každého udiví. Byl jsem zasažen do hloubi duše, takže mi spadly šupiny z očí a já teď pohlížím s hrůzou a odporem na dlouhé období tápání a vin, kterých jsem se dopouštěl svým nezřízeným životem. V duchu si vybavuji všechny ty hanebnosti a nepřestávám žasnout, že nebe mi je tak dlouho trpělo a už nejméně dvacetkrát nenechalo dopadnout na moji hlavu svou strašlivou spravedlnost. Uvědomuji si, jaké přízvi jsem se těšil, když mě ve své dobrotě netrestalo za mé zločiny. Však toho také hodlám náležitě využít a celému světu vystavit na odiv, jak se můj život náhle změnil. Chci tak odčinit pohoršení z toho, co jsem kdy spáchal, a zároveň se pokusit, abych v nebi dosáhl plného odpuštění. Jen o to budu napříště usilovat a vás, pane, prosím, abyste podpořil můj záměr a pomohl mi vybrat duchovního rádce, pod jehož vedením bych spolehlivě kráčel cestou, kterou právě nastupuji.

DON LUIS: Chlapče můj, jak snadno dovede okřát otcovská láska a jak rychle se při prvním náznaku pokání vytrácejí synovy urážky. Zapomínám, jakou bolest jste mi způsobil, protože slova, která jsem od vás právě vyslechl, všechno zahladila. Přiznávám, že se ani nedokážu ovládat, pláču radostí. Všechny mé prosby byly vyslyšeny, už nemám co na nebi požadovat, obejměte mě, synu, a vytrvejte, zapřísahám vás, v tom chvályhodném úmyslu. Já teď spěchám donést tu šťastnou zprávu vaší matce, abych spolu s ní mohl nadšeně sdílet blahé vzrušení a vzdávat nebi díky za to, že vás ráčilo pohnout ke zbožnému rozhodnutí.

### **DRUHÝ VÝSTUP**

DON JUAN, SGANAREL

SGANAREL: Já vám, pane, mám takovou radost, že jste se obrátil! Čekal jsem na to dlouho, ale nakonec se mi bohudíky moje přání přece jen vyplnilo.

DON JUAN: Jsi mamlas k pohledání!

SGANAREL: Proč mamlas?

DON JUAN: Snad nemáš za bernou minci, co jsem tady říkal? Nebo pro tebe opravdu platí: co na srdci to na jazyku?

SGANAREL: Ne, to přece...? Vy nejste... Ten váš... (stranou) Ach, jak někdo může...! Co je to za člověka! Co je to za člověka!

DON JUAN: Ne, ne, kdepak, já se vůbec nezměnil, mám pořád stejné názory.

SGANAREL: To s vámi nehnul ani divoucí div, ta socha, co chodí a mluví?

DON JUAN: Může na tom být něco, v čem se dost nevyznám, ale ať je to jak chce, pro můj rozum to stejně není přesvědčivé a mé svědomí se tím taky nedá zvíkat. A jestli jsem řekl, že chci napravit své chování a nastoupit cestu příkladného života, vyslovil jsem ten záměr jen a jen proto, že sleduje určitý cíl, byla to pouhá lest, i když užitečná, nezbytná přetvářka a já se k ní donutil z ohledu na otce - budu ho ještě potřebovat - a také abych se vůči ostatním lidem kryl před spoustou

nepříjemností, které by mě mohly potkat.

SGANAREL: Takže vy nevěříte vůbec na nic a přitom se chcete vydávat za vzor řádného člověka?

DON JUAN: A proč ne? Vždyť se do toho oboru plete, podobně jako já, tolik jiných lidí a nasazují si stejnou masku, aby svět oklamali!

SGANAREL: Ach, co je to za člověka! Co je tohle za člověka.

DON JUAN: Dnes už to není žádná hanba: Pokrytectví je ohavnost, která se teď nosí a každá módní ohavnost platí za dobrý mrav. Řádný člověk je nejuvhodnější role, jakou kdo může dneska hrát. A pokrytectví jako profese má úžasné výhody: ovšem i podvádět se musí s odbornou zdatností, toho si pak lidé váží a i když podvod prohlédnou, nikdo si netroufne proti němu vystoupit. Všechny ostatní lidské vady jsou podrobovány kritice a každý je může po libosti a veřejně napadat. Jenom pokrytectví je neřest, která má zvláštní výsadu: samo o sobě totiž stačí kdekomu zacpat ústa a právě to mu zaručuje klid a naprostou beztrestnost. Přetvářkou se člověk pevně zapojí do spolku všech vyznavačů stejného přesvědčení a když pak někdo napadne jednoho z nich, pošťve si proti sobě všechny ostatní. A pamatuj si: pokud kdo v těchto věcech jedná s nepochybně dobrým úmyslem a je o něm známo, že věří z čistého srdce, vždycky těm opičákům naletí; důvěřivě upadne do léčky, kterou mu nastražili a ještě je svou zaslepeností podpoří v jejich podnikání. Nevěřil bys, co jenom já znám lidí, kteří takovou lstí šikovně zamázli nezřízený život svého mládí, schovali se pod pláštík náboženství a úctyhodný zevnějšek jim teď dovoluje páchat to nejhorší na světě. Co je platné znát jejich intriky a vědět, co jsou zač, stejně jim nikdo nepřestává důvěřovat. Nepotřebují víc, než semtam svésit hlavu, zkroušeně si povzděchnout, párkrát zakoulet očima a mohou si vyvádět cokoli – a každému bude připadat, že všechno je v pořádku. Do takového závětří se teď chci uchýlit i já, protože je výhodné a hlavně mi zaručí klid ve všem, co podnikám. Ne snad, že bych se vzdával svých příjemných návyků, jenom se postarám, aby na ně nebylo vidět, takže bavit se budu dál, jenom trochu nenápadněji. A kdyby mě přece jen někdo odhalil, mohu se spolehnout, že celé to svatouškovské bratrstvo se mne ujme, aniž sám hnu prstem, ze všeho mě vyseká a zastane se mne proti všem. Tohle je koneckonců jediný spolehlivý způsob, který mi umožní, abych si beztrestně dělal, co, budu chtít. Povýším se na kritika všech ostatních lidí, žádný jejich počin přede mnou neobstojí a dobré mínění si zachovám jen sobě. A pokud by se o mne někdo jen maličko otřel, jakživ mu neodpustím a tiše budu v sobě živit nesmiřitelnou nenávist. Napříště chci vystupovat v roli mstitele božích zájmů, abych měl snadnou záminku odrážet své nepřátele, obviňovat je z bezbožnosti a štvát proti nim zuřivé zastánce víry, kteří sice nebudou vědět, oč jde, ale hned je začnou veřejně ostouzet, zahrnou je urážkami a nakonec je z moci své osobní autority rovnou zatratí. Takhle se musí těžit z lidských slabostí, takhle se moudrá hlava vyrovnává s dobou, která je tak zkažená.

SGANAREL: Panenanebi! Co to zas tady slyším? Vám už snad scházelo jenom to pokrytectví, abyste byl dokonalý po všech stránkách - tohle je opravdu vrchol vši hrůzy. Taky to ale se mnou hnulo, pane, teď už neudrším jazyk za zuby. Udělejte si se mnou co chcete, můžete mě třeba zřezat, zmlátit, zabít - jak je vám libo. Mně už toho leží na srdci moc a musí to ven - ostatně jako věrný sluha mám povinnost vám všechno říct. Abyste tedy věděl, pane, tak dlouho se chodí se džbánkem pro vodu, až se ucho utrhne a jak znamenitě vystihl ten spisovatel, co ho neznám, člověk je na světě jako pták na větví. Větev se drží stromu a kdo se drží stromu, nepadne daleko od něho, což je moudré naučení, lepší než každá lichotka. Lichotky platí u dvora, protože u dvora jsou dvořané a dvořané se řídí podle módy. Módu dělá lidská fantazie a fantazie je schopnost duše. Duše dává tělu život a život stejně končí smrtí. Smrt obrací mysl k nebi, nebe je nad zemí a země není moře, vždyť na moři je každou chvíli bouře a bouře je postrach všech korábů. Koráb potřebuje lodivoda a lodivod rozvahu. A právě rozvaha chybí mladým lidem. Mladí



mají poslouchat staré, jenže staří jdou po penězích, peníze dělají z lidí boháče a takový boháč není žádný chudák, chudák tře nouzi a nouze železo láme, proto je na štíru se zákonem a kdo je na štíru se zákonem, žije jako divoké zvíře - z čehož vyplývá, že pojedete rovnýma nohama do pekel.

DON JUAN: Ty jsi mudrlant!

SGANAREL: A jestli se ani po tomhle neumoudříte, tím hůř pro vás.

### **TŘETÍ VÝSTUP**

DON CARLOS, DON JUAN, SGANAREL

DON CARLOS: Done Juane, jsem rád, že se s vámi setkávám, a zvláště vítám, že si s vámi mohu promluvit tady a ne u vás. Chci se totiž zeptat, jak jste se rozhodl. Víte, proč mi osobně záleží - byl jste přece u toho, když jsem se zavázal, že tu záležitost vyřídím sám. Velmi bych si přál a nijak to neskrývám, abychom našli cestu k smírnému vyrovnání a udělám všechno pro to, abych přesvědčil i vás, že bude nejlepší, když se k mé sestře přihlásíte veřejně jako ke své ženě.

DON JUAN (pokryteckým tónem): Ach, ze srdce rád bych vám, věřte mi, poskytl zadostiučinění, po kterém toužíte - bohužel, proti takovému řešení se zcela otevřeně staví samo nebe. Dostal jsem od něho zvláštní vnuknutí a to mě přimělo k úmyslu od základu změnit svůj život. Tím se také stalo, že už nedovedu myslet na nic jiného, než jak bych se jednou provždy vymanil ze světských pout, co nejdříve se odřekl všeho, co je pomíjivé a přísnou osobní kázní se od nynějška snažil napravovat všechny trestuhodné výstřelky, ke kterým jsem se nechal strhnout z mladistvé zaslepenosti.

DON CARLOS: Váš záměr, Done Juane, není vůbec v rozporu s mým požadavkem. Po boku zákonitě ženy vám nic nebude překážet, abyste uskutečnil chvályhodné úmysly, které vám vnuklo nebe.

DON JUAN: Právě že bude - bohužel! Vždyť stejný úmysl pojala i vaše sestra: rozhodla se vstoupit do kláštera. Ke vnitřní proměně nás obou došlo totiž současně.

DON CARLOS: Jenže nás její vstup do kláštera uspokojit nemůže - kdekdo by si ho vykládal jako důsledek vašeho pohrdavého vztahu vůči ní i celé rodině. Naše čest vyžaduje, aby žila s vámi.

DON JUAN: Ujišťuji vás, že to prostě není možné, i když sám bych měl tisíc chutí. Však jsem se v té věci ještě dnes znovu obrátil k nebi o radu. Ale sotva jsem vznesl svůj dotaz, ozval se z nebe hlas, který mi pravil, že na vaši sestru nesmím už ani pomyslet, protože vedle ní bych rozhodně nedošel spásy.

DON CARLOS: Takové výmluvy mohou snad pěkně znít, ale nemyslíte si, doufám, Done Juane, že nás tím omámíte?

DON JUAN: Poslouchám hlasu nebes.

DON CARLOS: To chcete, abych se spokojil s vaším krasořečněním?

DON JUAN: Tak si to přeje nebe.

DON CARLOS: Unesl jste mou sestru z kláštera jen proto, abyste ji pak opustil?

DON JUAN: Je to příkaz, který jsem obdržel z nebes.

DON CARLOS: Vy se domníváte, že necháme na naší rodině takovou hanbu?

DON JUAN: Je to jeho přání.

DON CARLOS: To stačí, Done Juane, už vám rozumím. Tady se s vámi nechci vypořádat, není to vhodné místo, ale dokážu si vás najít co nevidět.

DON JUAN: Zařídte se podle svého. Víte, že nejsem zbabělý a dovedu sáhnout po kordu, když je třeba. Přímo odtud půjdu postranní uličkou, která vede ke klášteru. Ale sám za sebe musím prohlásit, že nechci, aby došlo k souboji: nebesa mi zakazují pomýšlet na takové věci. Jestli mě ovšem napadnete, uvidíme, co z toho vzejde.

DON CARLOS: Uvidíme, ano, to skutečně uvidíme.

#### **ČTVRTÝ VÝSTUP**

DON JUAN, SGANAREL

SGANAREL: To je ďábelské, pane, co zas najednou ze sebe děláte. Ještě daleko horší, než všechno ostatní. To už by mi bylo milejší, kdybyste zůstal, jaký jste byl. Já vždycky doufal, že vás nakonec přece jen spása nemine, ale teď už na to přestávám věřit. A jestli vám nebe až doposud všechna trpělo, tuhle poslední ohavnost si určitě nemůže dát líbit.

DON JUAN: Ale jdi, v nebi to neberou tak přísně, jak si myslíš. Kdyby přece pokaždé, když někdo...

SGANAREL (zahlédne přízrak): Ach pane, teď se ozvalo nebe - to vám dává výstrahu!

DON JUAN: Když mi nebe dává výstrahu, musí se vyjádřit trochu jasněji, jestli chce, abych mu rozuměl.

#### **PÁTÝ VÝSTUP**

DON JUAN, PŘÍZRAK v podobě zahalené ženy, SGANAREL

PŘÍZRAK: Pro Dona Juana nastala poslední chvíle, kdy ještě může využít milosrdenství, které mu nebesa nabízejí. Nedá-li se však na pokání ihned, čeká ho jistá záhuba.

SGANAREL: Už rozumíte, pane?

DON JUAN: Kdo se odvažuje takhle mluvit? Ten hlas je mi povědomý.

SGANAREL: Ach, pane, vždyť je to přízrak. Poznávám ho podle chůze.

DON JUAN: Ať je to přízrak, zjevení nebo ďábel, chci vědět, co to je.

PŘÍZRAK se promění a představuje Čas, který drží v ruce kosu.

SGANAREL: Proboha, vidíte, pane, jak se to změnilo?

DON JUAN: Ne, ne... nic mě nedokáže vyděsit. Mám kord, abych se přesvědčil, jestli je to tělesná bytost nebo duch.

PŘÍZRAK zmizí ve chvíli, kdy ho DON JUAN chce zasáhnout.

SGANAREL: Ach pane, těch důkazů už bylo dost, aby nás mohly přesvědčit - honem se dejte na pokání.

DON JUAN: Ne, ať se stane cokoli, nikdo o mně nesmí říct, že bych byl schopen se kát. Jdem. A za mnou!

#### **ŠESTÝ VÝSTUP**

SOCHA, DON JUAN, SGANAREL

SOCHA: Stůjte, Done Juane. Včera jste mi dal slovo, že přijdete na večeři ke mně.

DON JUAN: Ano. Kam mám jít?

SOCHA: Podejte mi ruku.

DON JUAN: Tady je.

SOCHA: Done Juane, zatvrzelost ve hříchu se trestá strašlivou smrtí a ten, kdo z nebes odmítá přijmout milost, sám přivolává jejich blesk.

DON JUAN: Nebesa! Co to je? Jako by mě spaloval neviditelný oheň - dost! - to už se nedá snést! Mám v těle výheň - ten žár! - ach!

S velikým rachotem udeří blesk a vrhne na DONA JUANA oslnivou záři. Země se otevře a Dona Juana pohltí. Z místa, kam dopadl, šlehaří mohutné plameny.

SGANAREL: A co můj plat? Můj plat! - On je po smrti -a nikdo si už nemůže přát víc: uražené nebe, zhanobené zákony, svedené dívky, zneuctěné rodiny, ženy, které přivedl do neštěstí, rozlícení manželové - každý je teď spokojen. Jediný, kdo bídne dopadl, jsem já... Můj plat! Můj plat! Můj plat!

**Konec hry**